

● LUGU LEGENDIST

Uus Valge Daam tuleb nüüdisaegse ooperina

Tuleva aasta Valge Daami lavastuse toob nüüdisaegse ooperina publiku ette näitleja ja lavastaja Tiit Palu, kes tahab ühendada Valge Daami legendi kaunitari ja koletise muinasjutuga.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

Uue Valge Daami vabaõhueten-
duse leidmiseks välja kuuluta-
tud loomingulisel konkursil valis
komisjon välja näitleja ja lavasta-
ja Tiit Palu ideekavandi „Haap-
salu Kaunitar ja Koletis.”

„Konkursile laekus viis tööd,
vestlesime kolmega ja valisime
Palu oma, sest tal oli kõige sel-
gem nägemus ja see vastas ka
meie ootustele,” ütles Haapsalu
kultuurikeskuse direktor Triin
Jugapuu.

Kuueliikmelisse komisjoni
kuulusid Jugapuu kõrval Anneli
Aken, Ilona Aasvere, Mairi Gross-
feldt, Marika Aedviir ja Karel Rahu,
kes kõik on suuremal või vähe-
mal määral seniste vabaõhulavas-
tuste sünni juures olnud.

Kaks lugu

Teisi konkursile saadetud idee-
kavandeid iseloomustas Jupa-
puu sõnadega, et need olid natu-
ke otsivas faasis. Üks kavand oli
kohalikele tegijatele, ülejäänud
mujalt. Üks ideekavandi esita-
nud teater tahtis tulla kohapeale
inimesi intervjuerima ja haka-
ta selle põhjal teksti kirjutama.
„Üks tore pakkumine oli, et teha
lavastus väikeses linnuses, nagu
see ka varem olnud on,” rääkis
Jugapuu.

Jugapuu sõnul pole välis-
tatud, et tulevikus võib mõni
praegu kõrvale jäänud ideeka-

Muusika oli tähtsal kohal ka 2013. aastal etendunud Valge Daami vabaõhulavastuses, mida esitati oratooriumina.

ARVO TARMULA

vand siiski vabaõhulavastuse-
na teoks saada.

Palu esitatud ideekavandit ise-
loomustas Jugapuu kui armastus-
lugu, kus on ühendatud tradit-
siooniline pool uuenduslikuga.

Palu pakkus nüüdisaegset oope-
rit tööpealkirjaga „Haapsalu Kau-
nitar ja Koletis”. Tema sõnul on
nii Haapsalu Valge Daami legendi

teke kui muinasjutt kaunitarist ja
koletisest seotud romantismiga,
seades esikohale tunded, looduse
jõu, vabaduseiha ning üksikisiku
vastandamise massile.

Muinasjutus „Kaunitar ja kole-
tis” murrab armastus needuse
ja Palu sõnul on see lugu hästi
kohaldatav Haapsalu Valge Daa-
mi legendiga, sobides ideaalselt

siinsesse piiskopilinnusesse. Kau-
nitar saab tema sõnul ühendada
Valge Daami tegelaskujuga.

Laulev daam

„Oratooriumina on Valge Daami
lavastus korra olnud, aga nüüd
mulle tundub südames, et saa-
me oma ooperipäevad,” ütles
Jugapuu.

„Eks ma natuke uurisin, kui-
das varem tehtud on,” ütles Palu.
Ta lisas, et ooperi valis ta sellepär-
rast, et see vorm huvitab teda ja
ta on ooperit ka lavastanud.

Palu sõnul ei tasu tuleval aastal
linnuses oodata klassikalist oope-
rit koos klassikalise sümfoniaor-
kestriga. „See on kaasaegne ooper,
kus on kaasatud väiksem koosseis,

võibolla kasutame osalt ka eelsal-
vestatud muusikat, aga see kõik
on alles kujunemisel,” selgitas ta.

Ooperi libreto kirjutab ja loo
lavastab Palu ise, muusika loob
noor lavastaja, näitleja ja heliloo-
ja Astra Irene Susi. Susi on lõpe-
tanud muusika- ja teatriakadee-
mia nii lavastaja kui ka heliloo-
jana. „Ta on kirjutanud ka tõsis-
t muusikat ja teinud teatrimuusi-
kat. See oleks talle huvitav välja-
kutse,” ütles Palu.

Uue lavastuse meeskonnas on
praegu kindlad nimed Palu, Susi
ja valguskunstnik Margus Vaigur.
Ülejäänutega veel kokkuleppeid
pole, kuid Palu sihib osatähtjateks
tuntud nimesid. „Arvan, et sel-
list asja tehes tuleb pihta hakata
number üks nimedest,” ütles ta.

Kõrvale ei jää Palu sõnul ka
kohalikud, sest tegemist on siis-
ki kogukonnaprojektiga. „Mulle
tuli üllatusena, et Randlase teater
enam ei tegutse. Plaanisin neid
kasutada, aga eks peab siis midagi
muud välja mõtlema,” sõnas ta.

Palu sõnul on ta ise käinud Val-
ge Daami vabaõhuetendust vaata-
mas ühel korral, sedagi umbes 15
aastat tagasi, kuid lubas augusti
lõpus oludega tutvuma tulla. Idee-
konkursil osalema pani teda see,
et Valge Daami vabaõhulavastus
on legendaarne sündmus, mida
on nii pikki aastaid tehtud.

Vabas õhus mängimist 30aas-
tase teatrikogemusega Palu ei kar-
da, sest see pole tal esimene kord
vabaõhulavastust publiku ette tuua.

Uue ärihoone detailplaneering liigub edasi

Tamme ja Kastani tänava ristmi-
kule plaanitava ärihoone detail-
planeering on jõudnud avalikus-
tamiseni. Millal uut hoonet ehi-
tama hakatakse, pole veel teada.

Kuu lõpuni on Tamme 23a
detailplaneering avalikul väljapa-
nekul, kus kõik soovijad saa-
vad esitada arvamusi.

Avalikul väljapanekul olevat
detailplaneeringut on varasema-
ga võrreldes muudetud. Keval-
del protestisid naabrid nii selle
vastu, et arendaja soovib ehi-
tada kinnistule toidupoodi kui ka
selle vastu, et parkimiskohad on
plaanitud kõrvalkinnistutele.

Kinnistu omaniku OÜ Läänema-
maa Invest üks omanikke Siim
Saareväli ütles, et võrreldes esi-
algse planeeringuga on hoone
mahtu vähendatud umbes 180
m², et kinnistul parkimist kor-
raldada.

Tamme 23a. MALLE-LIISA RAIGLA

Haapsalu linnavalitsuse pla-
neeringuspetsialist Harles Kullik
lisas, et naabritele on loodud ser-
vituudiga ligipääs oma krundile.
Saareväli ütles, et praegu ei ole
kindel, mis kinnistule konkreet-
selt tuleb. „Ärihoone,” sõnas ta.

Detailplaneeringu avalikusta-
mise teates on aga kirjas, et pla-
neeringualale soovitakse rajada
kuni 8 meetri kõrgune kaupluse-
hoone ja kaks kuni kuuemeet-
rist abihoonet.

Millal ehituseks võib minna,
Saareväli veel ennustada ei osa-
nud. Kuu lõpuni on detailpla-
neering avalikul väljapanekul
ja kõik saavad oma arvamust
avaldada.

Kulliku sõnul võib ehituseks
minna kõige varem aasta jook-
sul, kuid see oleneb sellest, kas
laekub arvamusi, mida arutama
tuleb hakata.

2577 m² Tamme 23a kinnis-
tu ostis Läänemaa Invest linna-
valitsuse oksjonilt 2024. aasta
detsembris 100 000 euro eest.
Detailplaneering algatati eel-
mise aasta märtsis.

MALLE-LIISA RAIGLA

Läänemaal elab üle 60 rahvuse esindajaid

Läänemaal elab statistikaameti
andmeil praegu 62 eri rahvuse
esindajaid, kelle osatähtsus maa-
konna rahvastikus on kokku 13
protsenti. Kokku elab ameti and-
metel Läänemaal 20 200 inimest,
kellest eestlasi oli aasta alguses
17 577 ja venelasi 1362.

Statistikaameti rahvastiku- ja
haridusstatistika analüütiku Maa-
li Käbini sõnul on Lääne maakon-
nas märgata, et ukrainlaste arv
on kasvanud 199 inimeselt 2022.
aastal 711 inimeseni 2026. aastal.
Suurematest rahvusrühmadest
võib Läänemaal välja tuua veel
soomlased (88 inimest) ja valge-
venelased (72 inimest). Rootslasi
elab Läänemaal 47.

Lisaks levinumatele rahvuste-
le on Läänemaal mitmed rahvu-
sed esindatud vaid ühe inimese-
ga – näiteks elab siin üks kolum-
bialane, igbo, nepallaane, meh-

hiklane, mongol, vietnamlane,
even ja saam. Indialasi elab Läänemaal 9, araablasi 7, türklasi 5 ja kurde 4. Teadmata rahvusest on 87 läänlast.

Negatiivse iibe tõttu on vii-
mastel aastatel Lääne maakon-
nas kahanenud nii eestlaste kui
ka venelaste arv. Rändesaldo on
viimasel paaril aastal olnud nul-
lilähedane, mis tähendab, et sel-
lest märkimisväärseid rahvastiku
muutusi ei ole tulnud.

Eestis elab kokku 224 erine-
vast rahvusest inimest. Võrrel-
des 2021. aasta rahvaloenduse-
ga on Eestis esindatud rahvuste
arv tõusnud 23 võrra, enamikku
uutest rahvustest esindab Eestis
vaid üks või kaks inimest.

Kokku elas 2026. aasta seisuga
Eestis 1 360 745 inimest, kellest
932 603 ehk 68,5 protsenti olid
rahvuselt eestlased, 276 125 ehk

20,2 protsenti venelased 141 619
ehk 10,8 protsenti mõnest tei-
sest rahvusest. Lisaks eestlaste-
le ja venelastele moodustavad
muude rahvuste hulgas suurima
grupi ukrainlased, keda oli 2026.
aasta alguse seisuga 75 250 ehk
5,5 protsenti kogurahvastikust.

Aastatel 2018–2026 on eestlaste
arv püsinud küllaltki stabiilsena.
Samal ajal on venelaste arv kaha-
nenud ja ukrainlaste arv kasvanud.

Statistikaameti info rahvuste
kohta pärineb erinevatest riikli-
kest allikatest. Peamine allikas on
rahvastikuregister, kuid kui seal
rahvus puudub, kasutatakse tei-
si riiklikke andmekogusid, näi-
teks isikut tõendava dokumen-
di taotlemisel esitatud andmeid.
Inimestel on vaba voli oma etni-
list määratlust rahvastikuregist-
ris ja riiklike toimingute tegemi-
sel ise muuta. LIINA VALDRE

● JUHTKIRI

Valge Daam tuleb taas

Veidi vähem kui kahe nädala pärast tuleb ta taas, Valge Daami vabaõhulavastus. Sel aastal nii nagu mullugi valgusemänguna Haapsalu piiskopilinnuse müüride vahele kummitama. Lisaks valgusemängule oleme näinud Valge Daami legendi etendatavat balleti ja oratooriumina, oleme näinud daami rae-härra tütre ja talutüdrukuna, oleme isegi näinud korraga sadat Valget Daami.

Järgmisel aastal on oodata taas midagi uut – Valge Daami vabaõhulavastus tuleb nüüdisaegse ooperina, kus vana legend on kokku sulatatud veelgi varem kirja pandud prantsuse muinasjutuga „Kaunitar ja koletis”. Et kaunitar võiks olla Valge Daam, võib aimata, kuid kes on koletis, selgub aasta pärast augustiõöl.

Valge Daami vabaõhulavastust on Haapsalu linnuseõuel mängitud 1979. aastast alates. Kui esimesed kümmekond aastat mängiti ühte ja sama lugu, siis edasiste lavastuste eluiga pole nii pikk olnud. See on ka arusaadav, sest kaua ikka jõuab üht ja sama asja vaatamas käia, isegi kui õhtupimeduses teatris istuda on isegi omamoodi romantiline.

Ligemale poole sajandiga on Valge Daami vabaõhulavastusest saanud samasugune Haapsalu kaubamärk nagu ravimudast või Haapsalu sallist. Kahe eelnimetatuga võrreldes on lavastus aga reeglite vabam. Lugu võib väänata ühte- ja teistpidi, kuid lõpuks peab see daam kuidagi ikkagi müüride vahele jõudma, et siis aknal end näitamas käia.

Igal juhul on tore, et vabaõhulavastuse traditsioon ei näita häbbumise märke ka pärast seda, kui staažikad tegijad otsustasid väljateenitud puhkusele minna. Mis aga uude lavastusse puutub, siis ootame põnevusega, millega Tiit Palu meid järgmise aasta augustis üllatab.

● TEISED LEHED

Õppimiskohustusest nii- ja naapidi

SIRP: Tallinna ülikooli emakeele ja eriõpetuse dotsent Helin Puksand kirjutab Sirbis probleemidest, mida haridusreform endaga kaasa on toonud.

Sellest aastast on koolikohustus asendunud õppimiskohustusega. Reformiga soovitakse tagada, et kõik Eesti noored õpiksid täisealiseks saamiseni. Mõte on ilus, kuid reform on endaga kaasa toonud palju probleeme. Varem tehti gümnaasiumide sisseastumiskatsed märtsis ja põhikooli lõpueksamid juuni alguses. Pärast lõpueksameid oli juba peaaegu kõigil teada, kuhu kooli saab edasi õppima minna. Siis aga tuli kellelgi idee, et lõpueksamid peaksid täitma hoopis vastuvõtu rolli. Ometi on sisseastumiskatsete eesmärk sootuks teine kui lõpueksamil. Kui lõpueksam peaks tegema kindlaks, millisel tasemel on õpilane omandanud põhikooli õppekava, siis sisseastumiskatsetel valitakse välja kooli sobivaimad õpilased.

Haridusministri Kristina Kallase sõnul oli augusti alguses veel 2400 noort, kel ei olnud õppekohta, kuigi vabu kohti on üle 4000. Üks põhjus on, et osa õpilasi ei ole oma õppima minekut kinnitanud. Teine põhjus on aga, et koolid on puhkusel ja jätkuvastuvõttuga kandideerinud õpilased pole veel vastuseid saanud.

Keskhariduse võib saada ka kutsekoolis, kuid siingi on probleeme. Kõigepealt, et pahatihti ei õpetata huvipakkuvat eriala lähikonna koolis. Sellele on samuti kaasa aidanud haridusministriumini tegutsemine. Näiteks Hiiu maal ühendati ametikool ja riigigümnaasium ning koolide ühinemisel jäi põhikooli-järgseks õppekavaks vaid turismiteenused. Kui vastuvõtt gümnaasiumi on küllaltki suure konkursiga, siis kutseõppesuuna le soovis astuda vaid kümme noort ja õppima minekut on kinnitanud vaid kaks. Noortele, kel eksamid ebaõnnestusid või on probleeme õppimise või kooliskäimisega, hakkavad koolid pakkuma ettevalmistavat õpet, millega loodetakse likvideerida õpiläingad ja suunata noor õigele teele. Taas tore idee, kuid pole selge, kust võtavad koolid tugipersonali, kes õpilasi toetab.

● LAUSELAEN

„Juht on julge tüüp ja risti ette ei löö ning tahab täie raha eest rahvale sõud teha.”

Kiirendusspordi Eesti meistrivõistluste korraldaja **Evelin Dureiko**
Top Fuel kiirendusautost. Lääne Elu, 13. augustil 2026

NAERUKAJAKAS JA HÄDAVARES

2026

Kas Ülle Madiset ähvardab Lennart Meri saatus?

Dramaatilist pealkirja tuleb kohe täpsustada: kas presidendikandidaat Ülle Madiset ähvardab riigikogus sama saatus, mis tabas Lennart Meri 1996. aastal?

Võrdlus 1996. aastaga on kohane, sest toona valiti presidenti esimest korda nende tänase päevani kehtivate reeglite järgi. See tähendab, et esimesed valimisvoorud toimusid riigikogus. Poliitikud teadsid, et kui ükski kandidaat seal 68 häält kokku ei saa, kandub valimine edasi valijameeste kogusse, kus lisaks riigikogu liikmetele osalevad ka omavalitsuste esindajad.

Tänavu kurdetakse, et valimised on lähedal, aga kandidaate pole ning korralikku avalikku arutelu ei toimu. Ka 1996. aastal sai kampaania avapäev alates 16. augustil piduliku kohtumise-ga Kadrioru lossis. Koonderakonna, Reformierakonna, Isamaaliidu, Mõdukate ning Parempoolsete esindajad tegid seal ametisolevale presidendile Lennart Merile ettepaneku uuesti presidendiks kandideerida. Toonane olukord erines tänavusest selle poolest, et ametisoleva ning rahva hulgas populaarse presidendi kandideerimine teiseks ametiajaks oli igati loomulik. Viie saadikurühma peale pidanuks riigikogus kokku tulema 56 poolthäält ning loomulikult töötas Meri toetuse suurendamise nimel.

Õiguskantsler Ülle Madise pandi tänavu raskesse seisu sellega, et sotsiaaldemokraadid hõiksid tema nime välja juba 1. juulil ilma siduva kokkuleppeta kandidaadi endaga. Ebamugavasse olukorda pandud Madise valis väikimisstrateegia ja venitas oma kandideerimisotsuse teatavaks tegemisega kuni selle nädala alguseni. Selle eest sai ta ka palju pahandada. Pärast kandideerimisotsuse langetamist kogusid sotsiaaldemokraadid, Reformierakond ja Eesti 200 kokku 62 toetusallkirja. Ent presidendivalimised riigikogus on salajased. Kuigi Lennart Meri oli 30

HANNES RUMM
Kolumnist

aastat tagasi rahva hulgas populaarne, sai ta riigikogu kolmes hääletusvoorus vastavalt 45, 49 ja 52 häält. Meri ei suutnud oma toetuspinda parlamendis suurendada. Vähe sellest, tema poolt jätsid hääletamata mitmed poliitikud, kes olid lubanud seda teha.

See ajendabki küsima, kas tänavu ähvardab Ülle Madiset riigikogus toimuvates hääletusvoorudes kuulsale eelkäija saatus?

Kardan, et see tõenäosus on suur. Miks? Nii 1996 kui 2026 on riigikogu presidendivalimiste eel lõhestunud kaheks suureks leeriks. Kui ennist oli juttu Meri toetajatest, siis tema vastased olid Maarahva Ühenduse neli parteid, kelle kandidaat oli Arnold Rüütel. Aga ka Keskerakond ning vene valimisliit Meie Kodu On Eestimaa.

Kui veel kaks nädalat tagasi tundus, et Madisel on head võimalused oma toetust suurendada, siis Isamaa ja Keskerakond on otsustanud seda mitte teha. See oli Keskerakonna esimees Mihhail Kõlvart, kes esimesena helistas TalTechi rektorile Tiit Landlele ning tegi ettepaneku kandideerida.

Keskerakond ja Isamaa teevad alates mullustest omavalitsuse valimistest tihedat koostööd ning seda kinnitab „oma” kandidaadi Landiga välja tulemine. Veidi aega teeb lahingpaar Mihhail Kõlvart – Urmas Reinsalu teatrit, et avalikkuse ees Landi kandidatuur usutavalt mõjuks. Aga juba praegu

on selge, et riigikogu hakkab valima kahe kandidaadi vahel.

Meri – Rüütli vastasseis oli suuresti väärtuspõhine. Esimest toetasid uudenudusmeelsed parteid, teist suuresti minevikku taga nutvad erakonnad. Tänavune vastasseis Madise – Land presidendivalimiste esimestes voorudes on kahjuks partei huvide põhine.

Isamaa ja Keskerakond käisid Landi välja ainult selleks, et valitus ja sotsid ei saaks „oma” presidenti. Teistpidi vaadates – kui valitsusparteid oleks Isamaa ja Keskerakonna Madise kandidatuuri väljasõelumisse kaasanud, käitunuks Kõlvart ja Reinsalu ehk teisiti.

Presidendikandidaadina on Madise kindlasti tugevam kui Land. Madise tunneb tänu aastakümnete pikkusele tööle Eesti riigi toimimist põhjalikult, tema suurim nõrkus on ehk keskpärase teadmised välis- ja julgeolekupoliitikas. Land teab nii sise- kui välispoliitikat sama palju kui mina ja Lääne Elu lugejad galaniini retseptori liganditest (Landi ingliskeelse doktoritöö teema võib võhik eesti keelde tõlkida kui „Galaniini retseptori ligandid: agonistid ja esimesed antagonistid”). Ka Madise väärtushoiakud ja inimlik olemus on riigikogu liikmetele teada, Landi puhul ei tea keegi, millised on tema väärtused ja milline on ta isiksusena.

Võib olla kindel, et Madise kogub riigikogus toetust samas suurusjärgus toetusallkirjade arvuga. Presidendivalimised lähevad edasi valimiskokku, kus Meri alistab 30 aastat tagasi Rüütli valimiskogus häältega 196:126.

Ent erinevalt 1996. aastast pole aga enesestmõistetav, et riigikogus läbi kõrvetatud kandidaadid seal kandideerida soovivad või et parteipoliitilised mängurid neid seal uuesti üles seavad.

● Tänavune vastasseis Madise – Land presidendivalimiste esimestes voorudes on kahjuks partei huvide põhine.

● INIMENE JA LOODUS

Omavalitsused on kimpus metsloomade ja -lindudega

Lääne-Nigula vallavalitsus küsis hiljuti keskkonnaametilt, mida teha krundile kogunevate rästikutega. Sarnaseid küsimusi ja teateid hätta sattunud või asulas end sisse seadnud metsloomade kohta saab keskkonnaamet aastas tuhandeid.

JUHAN HEPNER
juhan@le.ee

Keskkonnaameti loomaabi peaspetsialist Karmel Ritson ütles Lääne Elule, et osad teated metsloomadest asulates jõuavad ametisse omavalitsuste kaudu, kuid otsest statistikat selle kohta, millised Eesti omavalitsused enim hättasattunud või end lihtsalt asulas sisse seadnud metsloomade kohta teatavad, keskkonnaamet ei kogu. „Aga võib öelda, et suurematest [omavalitsusest] tuleb seliseid teateid ka mõnevõrra rohkem. Paljudel suurematel omavalitsustel on juba ka koostööpartnerid, kes meelehärmi tekitavate linnaloomadega tegelevad,” rääkis Ritson.

Rebased, hülged, linnud

„Kõige sagedamini pöörduvad kohalikud omavalitsused meie poole linnarebastega seotud küsimuste lahendamiseks. Hiljutised juhtumid pärinevad Viljandi- ja Lääne-Virumaalt. Sellistes olukordades soovitame omavalitsustel teha koostööd kohalike jahiseltsidega, kellel on vastav varustus ja kogemus metsloomade püügil,” mainis Ritson.

Ta lisas, et mereäärsetest valdadest uuritakse sageli sedagi, kas ja kes peaks tegelema randadesse uhitud hukkunud hüljeste-ga. „Hukkunud loomad on tegelikult olulisel kohal rööv- ja raipetoiduliste ning lagundajate toidulaual. Võimalusel tuleks nad jätta looduslikku keskkonda, kus nad saavad aineringi osaks. Juhul kui tegemist on avaliku rannaga, on kohalikul omavalitsusel või maaomanikul võimalus korjuse teiselada. Sellekski kasutatakse sageli jahimeeste või mõne teenusepakkuja abi,” kirjeldas Ritson.

„Suviti pöörduakse keskkonnaameti poole ka ründavate linnalindudega, näiteks nagu hõbekajakapaar Kadrioru pargis. Keskkonnaamet selgitab sellistes olukordades, et tegemist on pesakoha ja poegade kaitsega ning madallendudega antakse inime-

Lääne-Nigula keskkonnaspetsialist Aivi Heinleht on pidanud nõu küsimise kurgede ja rästikute vastu.

JUHAN HEPNER

sele märku, et ta on liiga lähedale sattunud. Selline nähtus on õnneks siiski ajutine ning inimesed saavad poegi kaitsevatest lindudest valdavalt eemalt möödu-da,” lisas Ritson.

Lääne-Nigulas uueks mureks rästikud

Hiljuti Nigula külas autosid lõhkunud kurega kimpus olnud Lääne-Nigula vallavalitsus on nüüd hädas ühele Noarootsi krundile kogunevate rästikutega. Lääne-Nigula vallavalitsuse keskkonnaspetsialist Aivi Heinleht kirjutab keskkonnaametile, et küsida nõu, mida tuleks soovitada kin-

nistuomanikule, kelle krundile maod tulevad.

„Neid on seal palju. Kõik trampimised, muruniidukiga müristamised on järgi proovitud. Tulevad ikka tagasi. Kinnistul kasvab mustikas, mida kõike ei raatsi ju maha niita. Kas on kedagi, kes rästikuid püüab ja kaugemale metsa viib?” uuris Heinleht ametile saadetud kirjas.

Heinleht rääkis Lääne Elule, et ootab praegu oma kirjale vastust. Tema sõnul jõudis mure vallavalitsusse, sest kinnistu omanik helistas krundil olevate rästikute tõttu hädaabinumbrile 112, aga sealt oli inimene suunatud valla poole, sest

päästeamet tuleb madusid püüda ainult siis, kui need peaks tulla tungima. „Kui nad on krundil ja ise omal jõul neist lahti ei saa, on see probleem, kui peres on näiteks lapsed,” rääkis Heinleht.

Heinleht lisas, et Lääne-Nigula vallas endal pole võimalik madusid püüda ja neid metsa viia. Viimase paari aasta jooksul, mil Heinleht on olnud valla keskkonnaspetsialist, on inimestele tüli teinud loomade-lindude kohta jõudnud vallani paar juhtumit. Üks neist oli Nigula külas autosid lõhkuv kurg ja teine puudutas Hispaania teetiguid olukorras, kus kaebaja naaber lasi nälk-

Metsloomi ei tohi toita

Keskkonnaameti loomaabi peaspetsialist Karmel Ritson ütles, et tegelikult on mitmeid liike, kelle kodus on olnud linn juba pikemat aega ja kellega koos elamisega on inimesed juba harjunud. „Näiteks oravad, tegelikult ka jäneseid ja isegi siilid, samuti mitmed linnuliigid. Linna toobki neid enamasti kergesti kättesaadav kõhutäis ja looduslike vaenlaste vähesus või suisa puudumine,” lausus Ritson Lääne Elule.

„Siiski palume metsloomadega kontakti mitte otsida ja kindlasti ei tohi neid toita. Vastasel juhul võivad neil kaduda nii pelglikkus inimese ees kui ka oskus iseseisvalt hakkama saada. Metsloomale ei tohi jääda muljet, et ta on asulas oodatud. Seetõttu peavad inimesed olema hoolsad ja hoidma ära loomadele meelepäraste suutäite lihtsa kättesaamise,” soovitas ametnik. „Aiasaaduste ülejääki palume hoiustada kinnistes kompostrites või kompostkastides. Samuti ei tohiks metsloomadel, näiteks rebastel, olla vaba juurdepääsu koerte või kasside toidule,” mainis Ritson.

Selgelt vigastatud või hätta sattunud metsloomast võib tema sõnul teatada riigiinfo telefonile 1247. Seejärel otsustavad spetsialistid, kuidas on kõige mõistlikum edasi tegutseda. „Teatajal tuleks anda looma võimalikult täpne asukoht ja kirjeldada tema seisundit. Võimaluse korral võiks saata ka ohutust kaugusest tehtud foto või video,” ütles Ritson.

„Silmas peab pidama, et ka väga loid ja haigustunnustega metsloom võib hammustada. Kindlasti palume temast eemal hoida nii lapsed kui lemmikloomad, samuti ei tasu teda ilma spetsiaalsete teadmiste ja vahenditeta ise püüda,” hoiatas ta.

● LÜHIDALT

Linnamäe saab kaks pakiautomaati

Eesti Post paigaldab Linnamäele kaks pakiautomaati ja suleb septembrist sealse postipunkti.

Lääne-Nigula abivallavanem Neeme Suur ütles, et läbirääkimised automaatide täpse asukoha pärast käivad, aga need paigaldatakse Oru kultuurisaali ja Linnamäe arenguseltsi maja juurde. „Olen aru saanud, et Omniva paigaldab pigem pisemaid automaate ja rohkem, mitte suuri ja vähem,” sõnas Suur.

Kevadel Kullamaale paigaldatud automaat kipub Suure sõnul üle ajama ja läbirääkimised käivad, et sinna teine juurde panna.

Lääne-Nigula arendusjuht Maila Pardla ütles, et peale Kullamaa ja Linnamäe automaatide käib arutelu veel kuue pakiautomaadi üle, aga asukohti nimetada on veel vara.

Lääne-Nigula vallas on 14 pakiautomaati, neist kuus kuuluvad Eesti Postile asukohaga Pürksis, Ristil, Nõval, Taeblas, Martnas ja Kullamaal. Valla viimase postiasutuse suletakse septembrist Linnamäe postipunkt. Omniva kommunikatsioonijuht Madiken Oja märkis, et postipunkti on poole aasta jooksul kasutatud poole vähem kui mullu jaanuarist juulini.

Kaie Ilves

Haapsalu kinnistute vastu huvi ei tuntud

Reedel luhtus neli Haapsalu linnavalitsuse oksjoni, mille alghind oli kokku ligi 300 000 eurot.

Kõik kinnistud olid oksjonikeskkonnas varakeskus.ee müügil juba mitmendat korda. Aja jooksul on müügis olevate hoonete ja maatükkide hinnad küll alanenud, kuid ostusoovi keegi avaldanud pole.

Kõige kõrgema alghinnaga oli müügil endine turismiinfokeskuse maja. Suveks rendile antud maja alghind oli 199 000 eurot. Tuksis asuva Villa kinnistu eest soovis linnavalitsus aga saada 65 000 eurot.

Jõddres asuv 3toaline korter ja Üsses asuv Koolimetsa maatükk olid müügil 17 000 ja 15 000 euroga.

Malle-Liisa Raigla

Lääneranna leidis lõpuks lasteaiale direktori

Lääneranna lasteaeda hakkab juhima Aili Elend (pildil), kelle vallavalitsus leidis kolmandal katsel pärast kahte luhtunud konkurssi.

1967. aastal sündinud Elend ütles, et on töötanud Aruvälja lasteaed-alkkooli direktori ja õppe- ning majandusjuhi ja muusikaõpetajana. Ta on kolimas Virtsusse ja oli juba kandideerinud lasteaia muusikaõpetajaks. Siis ütles tuttav, et tulgu ta hoopis direktoriks. „Mõtlesin, et miks mitte ja saatsin viimasel hetkel avalduse,” ütles Elend. Peale direktoriaameti hakkab ta Virtsu lasteaia muusikat õpetama.

Elend on lõpetanud Rakvere kolledži alushariduse pedagoogi-na ja töötanud hariduse valdkonnas paarkümmend aastat.

Lääneranna vallavalitsus on lasteaiale uut juhti otsinud suvi läbi. Abivallavanem Henrik Raave ütles, et Elend osutus valituks kõhklus-teta, sest tal on seotus vallaga ja kogemused.

Lääneranna lasteaed tegutseb ühendasutuse, mille koosseisu kuuluvad lasteaia Lõpel, Varblas, Virtsus, Koongas, Kõmsil ja Lihulas. Elend asub tööle 24. augustist.

Kaie Ilves

Nõva sadama ehitus käib täie hooga

Nõva sadamas müdistab selle näda-la algusest kolm ekskavaatorit, mis süvendavad akvatooriumi.

Neljapäeva keskpäeval käis töö täie hooga. Keset veevälja pöörle-valuse peal ammutas kopp merepõhja kive ja muda ning puistas hiiglasuurde mahutisse. Lääne-Nigula abivallavanem Neeme Suure sõnul jäävad masinad sadamasse, kuni akvatoorium on süvendatud ja 2,5 m sügavust kindel.

Sadamaehitus hakkas pihta juuli alguses. Senisele 14 kaiko-hale lisandub kümme. „Tükk kaid ehitatakse juurde ja sinna tuleb Alexela bensiniijaam,” sõnas Suur. Sadam saab betoonist slipi, teise ujukviki ja ristmuuli, mis takistab

setete kandumist sadamaalale. „Et meri ei uhuks sadamat täis,” sõnas Suur.

Töö saab valmis 20. oktoobriks. Ehitab BauEst, kes on Nõval ehitanud ka varem. Praegune on sadamaehituse kolmas etapp, mis läheb maksma ligi 500 000 eurot. Sellest 200 000 sai kohalik omavalitsus Leaderi toetust, ülejäänud tuleb valla eelarvest.

Bensiniijaam peaks valmis saama tuleva aasta 1. maiks. Seda saab merelt kasutada paatide ja maalt autode tankimiseks. Seni asuvad sadamale lähimad tanklad mõnekümne kilomeetri kaugusel Dirhamis, Padisel ja Linnamäel.

KAIE ILVES

Neljapäeva keskpäeval käis Nõva sadamas kibe töö.

KAIRE REILJAN

Hans Pöhli medali saajad Jutta Holst (vasakult), Külli Uustal, Lembe Maria Sihvre, Yngve Rosenblad, Marju Tamm ja Kristina Rajando.

RAHVAJUHI MÄLESTUSEKS

Pöhli medali said rahvariideraamatu koostajad

Eestirootslaste eestvõitleja Hans Pöhli nimelise medali ja rannarootsi kultuurikandja tiitli said rannarootslaste rahvariideraamatu koostajad ja eestirootslaste suguvõsauuriija.

KAIRE REILJAN
kaire@le.ee

Tänavused Pöhli medalid andis eestirootslaste kultuuriomavalitsuse nimel neljapäeval Hans Pöhli 150. sünniaastapäeva tähistamisel Haapsalus Rannarootsi muuseumis üle Elna Siimberg.

2015. aastal asutatud Pöhli medal on tänuavaldus inimestele, kes on andnud panuse eestirootsi kultuuri säilitamiseks ja edendamiseks. Kui tavaliselt on medaleid korraga välja antud paar-kolm, siis tänavu sai selle kaheksa inimest.

Seekordne medalite rohkus on seotud mullu ilmunud suurteosega „Rannarootslaste rahvarõivad“. Medalid said raamatu autorid Kristina Rajando, Marju Tamm, Yngve Rosenblad, Külli Uustal, Violetta Riidas, Helgi Põlo ja Lembe Maria Sihvre, kes on aastaid uurinud ja kirjeldanud rannarootsi käsitööd ja rahvarõivaid ning tutvustanud rannarootslaste käsitööpärandit. Kahele raamatu autorile, ajaloolastele Ivar Rüütile ja Jutta Holstile, on medal antud juba varem, vastavalt 2015. ja 2021. aastal.

Rahvarõivauurijate kõrval sai tänavu eestirootslaste kultuurikandja tiitli Bert-Ola Söderlund, kes on pikka aega kaasa löönud

SOV Rootsi ehk Rootsi Hariduse Seltsi Rootsi organisatsiooni suguvõsauuringute rühmas Vära Anor ja 1940–1944 Rootsi saabunud põgenike teavet koguv Facebooki rühmas „Balti põgenemispääd“. Söderlund on nii Rootsi, Eesti kui ka Soome arhiivides pildistanud ja skaneerinud tuhandeid dokumente, et vastata rannarootslaste järeltulijate küsimustele selle kohta, millal, kuidas ja kuhu Rootsis nende sugulased saabusid.

Pöhli medal, mida kultuuriomavalitsus on rohkem kui kümne aasta jooksul andnud 15 inimesele ja viiele ühingule või organisatsioonile, muu hulgas Rootsi kuningale Carl XVI Gustafile, on saanud uue kuju. Eestirootslaste kultuuriomavalitsuse juhatuses esimehe Jana Stahli sõnul oli senine medal kandmiseks liiga suur, mistõttu on see saanud nüüd väiksema, rinnas kandmiseks sobiva mõõdu. Uuendatud rinnamärgina saavad medali ka kõik varasemad tiitlikandjad.

Eestirootslaste vaimne liider

Hans Pöhl, kelle nime medal kannab, oli Noarootsist pärit eestirootsi poliitik ja haridustegelane, kellest tema 150. sünniaastapäeval kõneles Rannarootsi muu-

seumis Margarita Hammerman – üks 2010. aastal ilmunud raamatu „Hans Pöhl – rannarootslaste eestvõitleja“ autoritest.

Hammermani sõnul võib Pöhli nimetada eestirootslaste vaimseks liidriks, sest 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses ei sündinud ükski eestirootslastele tähtis otsus Pöhli osaluseta ega olnud ühtegi eestirootsi organisatsiooni, mille eesotsas ta poleks olnud. Olgu see siis karskusseltsi ja laenukaamatukogu asutamine Noarootsis ja esimese rootsikeelse kalendri väljaandmine või eestirootslaste organisatsiooni Svenska Odlingens Vänner (SOV) asutamine ja ajalehe Kustbon väljaandmine või Pürksi rahvapäivikoo, Haapsalu rootsi eragümnaasiumi ja rootsikeelsete rahvakoolide asutamine.

Hans Pöhl tõi eestirootslased ka Eesti poliitikasse. Tema eestvõttel asutati eestirootslaste oma partei Rootsi Rahvaliid (Svenska Folkförbundet) ning ta ise oli Maanõukogu liige, rootsi rahvusminister Eesti Ajutises Valitsuses, rootslaste esindaja Asutavas Kogus ning esimese ja kolmanda riigikogu koosseisu liige. Pöhli käsi oli mängus 1920. aasta põhiseaduse ja 1925. aasta vähemusrühvuste kultuuriomavalitsuse seaduse loomisel.

Õpikute autor

Vaid 16aastasena Österby kooliõpetajana pedagoogikarjääri alustanud Hans Pöhl õpetas hiljem aastaid Tallinna kaubanduskoolis ja kommertsgümnaasiumis inglise keelt ja religiooni.

Pöhli tegevus ei piirdunud eestirootslastega, ta on jätnud jälje ka eesti hariduslukkku. Olles kirja teel õppinud Oxfordi ja Cambridge'i ülikoolis inglise keelt, andis just tema välja eesti gümnaasiumitele mõeldud inglise keele õpiku ja esimese inglise-eesti sõnaraamatu.

Eestirootslaste eestvedaja elutee katkes vaid 53aastasena 1930. aastal. Kuigi Pöhl sündis Noarootsis ja tegutses peamiselt Tallinnas, on ta maetud oma abikaasa kodukohta Vormsis, kus Pöhli pere armastas suvitada. Hammermani sõnul tahtis Pöhl saada maetud Rootsi mulda. „Vormsi oli sellele soovile kõige lähemal,“ lisas Hammerman.

Et Hans Pöhl oli eestirootslaste seas armastatud, näitas juba see, et tema Tallinnast rongiga Haapsallu toodud sarka kanti õlgadel raudteejaamast Haapsalu vanasadamasse ja seejärel Vormsis sadamast kirikuaeda. „Tänu alusele, mille Pöhl rajas, elab eestirootslus praegugi edasi,“ võttis Hammerman oma ettekande kokku.

nik Eve Valme, helilooja Maarja Nuut ning produtsendid Marju Lepp ja Manfred Vainokivi.

Filmi peaosas on Mari Abel ja Eva Koldits, kõrvalosades mängivad Katariina Unt ja Andres Mähar.

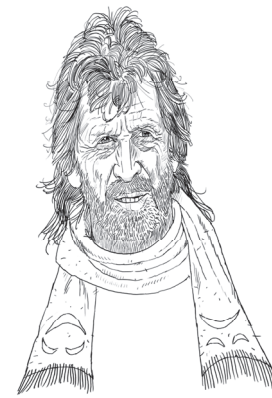
Filmi toodab Filmivabrik ja levitab ACME Film. Filmi esilinastus on plaanitud 27. novembril.

Prantsuse müügiagent LOCO Films levitab filmi ka rahvusvaheliselt.

MALLE-LIISA RAIGLA

Hea, et neljandaks ei jäänud

AIVO PALJASMAA

Kaotajaid on spordis hoopis huvitavam jälgida kui võitjaid. Suurkirjaniku Lev Tolstoi „Anna Karenina“ algab ka tõdemusega, et kõik õnnelikud abielud on ühte moodi õnnelikud, aga kõik õnnelikud abielud on igauks omamoodi õnnetu. Allajäänute silmist peegeldub vastu suur sise mine traagika ja selles on palju värve. Võitjad tunduvad olevat oma rõõmupursetes kõik ühenäolised.

Kümnevõistlejad rühmasid Birminghamis kaks pikka päeva. Ahjaa! Võitja Leo Neugebaueri puhul tuleb täpsustada, et tema küll mingi tavaline ekstaasis võiduhull ei olnud. 1500 meetri jooksu finišis prantsatas ta rajal kõik endast andnuna lõpujoone kõrvale rajakatte selili ja toibus tükk aega, enne kui fakt võidust tema teadvusesse jõudis.

Muide, see on järjekorras 27. kergejõustiku EM ja alles esimest korda sellises suures spordiriigis nagu Inglismaa. Esimene EM peeti teatavasti Bernis 1934. aastal.

Tänavust võistluspaika, Alexanderi nimelist staadioni reklaamitakse kui õdusat võistlusareeni. Ehk ongi nii, aga paraku on see tuultele väga avatud. Lisaks võitjate selgumisele paeluvad kergejõustikupublikut alati ka sportlikud tulemused. Võitjad tehakse selgeks iga ilma, aga numbriline sooritus tulemus peab ka ilus olema.

Alexanderi staadionil jooksevad sprinterid vastu tuult ja kümnevõistlejad leidsid endid üldse pörgukatlast. Mitu tundi kestnud teivashüpe möödus tugeva külgtuule saatel ja 35kraadisises leitsakus. Kõvad mehed, kes seal ellu jäid.

Eestlaste liider Johannes Erm paraku katkestas pärast esimest võistluspäeva ja tema pääses sellest kadaliipust. Ernil on üldse rasked ajad, sest vigastustest tekkinud treeningpaus venib nüüd jällegi pikemaks.

Kohtunikud lisasid teivashüppe ajal ka omapoolselt õli tulle. Nad unustasid latti kõrgemale tõsta ja lasid sportlastel ühte ja sama kõrgust kahel korral ületada. Skandaal missugune!

Parimad selgusid sellele vaatamata ja sakslased riisusid kore kuld- ja hõbemedali näol. Meie Karel Tilga sai selles ellujäämisvõitluses viienda koha.

Kui esimese võistluspäeva järel kummitas oht, et Erm tuleb lõpuks vist neljandaks, siis võisid fännid hinges tajuda pettumispisarat tilkumas.

Mis rõõmu see neljas koht siis ikka pakub. Mõistusega saad küll aru, et alati ju keegi võidab ja keegi jääb viimaseks ning alati on ka keegi, kes jääb neljandaks. Aga kui neid neljandaid kohti hakkab mõne riigi sportlastele liiga tihti sülle kukkuma, siis võib alaväärsuskompleksi välja lüüa. Neil sportlastel võib tekkida arusaam, et ei peeta päris parketikõlblikuks.

Samaegselt kergejõustiku EMiga toimub Pariisis ujumise EM ja meie kuldkalake Eneli Jefimova saavutas seal 100 meetri rinnuliujumises neljanda koha. Õlalepatsutajad püüavad nüüd lohutada, et tegu on ju kõrge rahvusvahelise taseme näitajaga. Tore küll, aga selle taseme tõestuseks dokumenti ehk medalit Jefimoval ette näidata ei ole.

Kaido Kaaberma ütlemist pärast 1992. aasta Barcelona OMi, et neljas koht on jama, tsiteeritakse juba aastakümneid söögi alla ja peale. See kordamine ise on juba jama, aga ega ta vale ka ole. Teine Haapsalu vehkleja Nelli Differt sai seda kõike tunda kahe aasta eest Pariisi OMi.

Kui heita pilk ajalukku, siis leiab eestlaste neljandaid kohti hulganisti. Näiteks kümnevõistleja Uno Palu 1956. aasta Melbourne'i OMi, kiiruisutaja Ants Antsoni EM, odaviskaja Heino Puuste OM ja MM, kettaheitja Märt Israeli MM, kümnevõistleja Karel Tilga MM jne.

Ajalehes pole ruumi seda jada jätkata ja ega see kokkuvõttes mingit rõõmu valmista. Masohhist ei taha ka nagu olla.

Või on tegu hoopis Eesti riigi geopolitiilise asendiga? Et mida sa, pisike, siin Läänemere kaldal piuksud. Neljas koht on sulle hea küll ja täna saatust, et sa üldse olemas oled. Ajab ikka harja punaseks küll ja seda enam tuleb austada neid meie poegi ja tütreid, kes suudavad neljanda koha needuse murda ja medalivõitjate sekka tõusta.

Või võtavad nad siis südamerahus vastu viienda koha nagu äsja Emil kümnevõistleja Karel Tilga, et siis ühel heal päeval näidata, et oskame meiegi heina teha ja metsa langetada.

Ja siis peame pidu.

Läänlase film jõuab kinolinale

Novembris linastub Haapsalust pärit režissööri Janno Jürgensi teine täispikk mängufilm „Mind ei ole sinust eraldi“, mis on osaliselt filmitud Perakülas.

Mullu augustis Läänemaal, Lõuna-Eestis ja Põhja-Eestis üles võetud film jutustab süütundest.

„Mind ei ole sinust eraldi“ on psühholoogiline põnevik kahest võõrandunud õest, kelle elu pöörab pea peale traagiline sündmus, mis seob nad teineteisega tugevamalt, kui nad oleksid osanud

ette kujutada ning toob välja seni varjul olnud saladused. Traagika kõrval hakkab üks õdedest teise eest hoolitsema, kuid ühel hetkel leiab teine õde end olukorrast, kus esimene on õnnetu olukorra põhjustaja, kuid samal ajal ka tema ainuke tugi.

Kahe õe omavaheliste emotsioonidest laetud suhete klaarimise kõrval on aga kusagil veel külmad ja tundetud seadused ning politseiuuriija, kes peab otsustama, kuidas toimida nii, et õigus

võidaks, aga õiglus ei saaks kannatada.

Stenaariumi kirjutas Jürgens koos Anti Naulaineniga, kellega teda ühendab pikk koostöö. Nende ühisloominguna on sündinud lühifilm „Distsants“, Haapsalus ülesvõetud poolpikk film „Räägitakse, et tomatid armastavad rokkmuusikat“ ja mängufilm „Rain“.

Filmi kunstnik on Läänemaal pärit Matis Mäesalu, operaator Erik Põllumaa, kostüümikunst-

„Viimsepäevapasun” (Erki Meister) Haapsalu kunstikooli hoovigaleriis.

ANDRA KIRNA

● KAKS UUT NÄITUST

Üks ehitas ajamasina, teine mäletab tulevikku

Haapsalu kunstikooli kahel uuel näitusel käsitlevad kaks kunstnikku aega – sekund sekundi järel muutub see galeriiseinte vahel mälestusteks tulevikust.

KAIE ILVES
kaie@leee

Küllap ei leppinud nad selles kokku. Küllap ei teadnud nad teineteisest suurt midagi. Üks ehitas viimsepäevapasunat. Teine voolis kaost, kaasautoriks üks nimeetu Põhja-Rootsi kobras. Haapsalu kunstikoolis said nad kokku.

Sõge lugu, kas pole? Aga seal nad on, üks hoovigaleriis, teine keldrisaalis, Erki Meister ja Moyo Eivas, kaks kunstnikku. Teineteisest sõltumata tuletavad nad inimestele meelde, et tuleviku ja mineviku vahel on olevik, surutud nii lapikuks, et teda nagu polekski olemas.

Keegi ei pane minevikku tähele. Kuigi peaks.

Meister ja Laadoga

Kolmas kunstnik Ahto Laadoga, tema käsitleb midagi muud – valgust ja varje. Need jäävad ajast väljapoole, värelevad ühesugusena kõikjal – minevikus, olevikus ja tulevikus.

Võetagu heaks või pandagu pahaks, aga Erki Meistri ja Ahto Laadoga ühishäitusel parim osa on „Viimsepäevapasun” ja „Aja-

Kaks näitust

- Erki Meistri (1967) ja Ahto Laadoga (1958) ühishäitus „Kellena joosta väljadel” Haapsalu kunstikooli hoovigaleriis on avatud 23. augustini.
- Moyo Eivase (1976) näitus „Mälestused tulevikust” Haapsalu kunstikooli keldrigaleriis on avatud 12. septembrini.

ALLIKAS: HAAPSALU KUNSTIKOOL

masin” – kaks Meistri installatsiooni. Eks näitusel ole muud ka. Laadoga dialoogid valguse ja veega. Tuttavad Haapsalu vaated. Autoportreed. Iroonilised ikoonid Meistrilt. Kulda ja punast. Viiralti „Põrgut” meenutav „Sõpruskond” mitmes vaates.

Laadoga on maalinud Meistrit ja Meister Laadogat – tore võte, mis kaks meest jämedate pistetega kokku traageldab. Kaks meest, kaks karakterit, kaks lugu, aga parim osa on Meistri installatsioonid. Need on üllatavad ja naljakad, armsad ja veidrad. Maalide ees edasi-tagasi tammunud, läheb „Viimsepäevapasuna” ja „Ajamasina” peale küllap vaataja nägu laiale naerule.

„Viimsepäevapasuna” südames tiksus väike ümmargune kell. Et kuulda, selleks tuleb kõrv sihverplaadi ligi sättida, aga kell tõesti tiksus ja mitte ainult. Ta näitab ka õiget aega – olevikku.

Hoovigalerii kõrval keldris tõdeb Moyo Eivas teistest sõltumata, et inimene, va sindrinahk, kesken- dub tulevikule, aga elab minevikus. Olevikku justkui polekski olemas. Kõik on alles ees või juba möödas. Nii muutubki elu mälestusteks tulevikust.

Naljakad, armad ja veidrad

Võetagu heaks või pandagu pahaks, aga Eivase (maali)näituse parim osa on seaded-skulptuurid – üllatavad, naljakad, armsad ja veidrad nagu Meistri omadki. Ja nagu Meistri seaded, on ka Eivase skulptuurid natuke kurvad ja natuke hirmsad.

Keldripõrandale kildudeks lennanud „Tiibuja” saab uue võimaluse. Tulevikus, selge see, aga mälestus lennust jääb. Ja killud on maas. Vaataja saab tükkideks prantsatanule kaasa tunda ja teisi, (veel) purunemata „Tiibujaid” imetleda – need on oma kohmakuses võluvad, natuke nagu nahk-

hiired ja natuke nagu me kõik, kes me lennata tahaks.

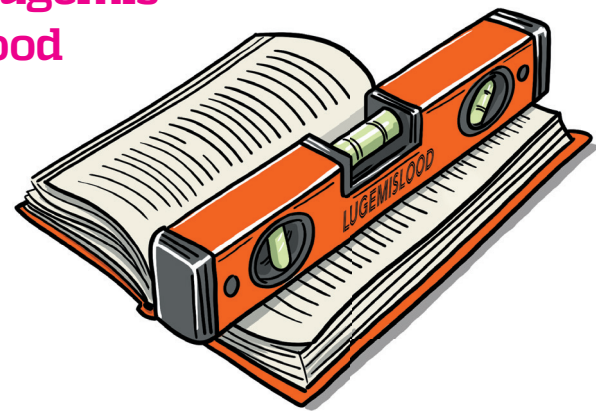
Haapsalu kunstikooli keldrisaali ei saa taas kiitmata jätta – selle trepid, võlvid ja orvad pakuvad peaaegu piiramatult hulga võimalusi tekitada vaatajas õõva. Seinatühemes roomab „Pooldunu” – jõekarbi moodsa olend, vererada järel. Teises orvas varitsevad „Järajate jäätmed” – puretud nahkjas objekt, kaasautoriks toosama juba mainitud nimega kobras, kes on töötanud, nii et laastud lendavad.

Kolmandas orvas valitseb „Kerge kaos” – kui inimesel pole tulevikku ja mineviku vahel sekunditki aega peatuda, siis pole imestada, et asjad lähevad natuke käest ära.

Sõna- ja igasuguse muu (peituse)mänguga on Eivas (kodanikunimega Mait Eerik) sina peal. Näitusel pealkirjaga „Saiatagused” löbustas ta kümme aastat tagasi vaatavaid pannide, traadi, lihahaamri ja saia. Muidugi mitte ainult. Lihahaamer ja sai olid lisaks. Ja pannid ja traat.

PS. Tore sõna see tiibuja. Pole sellist olemas, sõnaraamatus ei leidu, aga kõik saavad aru. Et poolduja on see, kes pooldub, ja tiibuja on see, kes saab tiivad selga.

Lugemis-lood

Femme fatale

Meeldis. Kohe. Esimesest lausest, polnud kahtlustki.

„Ma ei taha, et mind kiustakse, aga veel vähem tahan, et mind käsutatakse. Tahan olla vaba ja teha, mis pähe tuleb. Vaata ette, et mu kannatus ei katkeks.”

Vabadusest joobunud, sõltumatu, isepäine. Check, check, check. Carmen – sa oled täistabamus! Iseseisvuse ja priiuse sümbol, oma aja anarhist, kes mitte kellelegi ei allu. Eksootiline mustlanna, kes rõõvib reaalsust, ärgitab reeglitele vilistama ja ütlema ühiskonna püstitatud normidele raudkindlal toonil „ei”.

Prosper Mérimée ees müts maha. Romantismi hõng on tuntav, väljendudes kõikjal. Stereotüübile vastavast romantikast pole muidugi jälgegi, portreeritakse armuvalu traagikat. Traagika peitus armastuses vaid Don José jaoks, Carmenil oli lõbu küllaga ja jäi veel ülegi. Armastus ei päästa selles teoses kumbagi, hukutades mõlemad. Ühe vaimselt, teise füüsiliselt. Don José ihkab omada, Carmen ei taha kellestki sõltuda.

Carmen on osav niiditõmbaja, salakaval manipulaator, kes alguses võtab sõrme, siis terve käe, kuniks lõpuks jõuab märkamatu hingeni. Ta esindab seda kõige ohtlikumat inimitüüpi, olles ettearvamatu kehas, tuim tagajärgede eiraja, kannustab ohvrit püünisesse langema, kõndides ise pea püsti ja puhaste kätega minema. Südametunnistus on pime, tärkab harva mõneks üürikeks hetkeks. Kui üldse.

Haruharva juhtub, kui ei raatsi raamatut lugeda hirmu pärast, et ruttu lõpeb. Veel harvem juhtub, kui see raamat ka kuid hiljem järjepanu meelde tükib. Gümnaasiumi riiklikus õppekavas on kummalisel kombel just üks selline – vaele vastu, kui julgete. „Carmen” lajab otse, näitab, milline on vabaduse hind. Spoiler: odav see ei ole. Kui tahad ainult enda tahtmise järgi elada, tuleb varem või hiljem arve ikkagi ära maksta. Carmen arve ületas igasuguse hinnakirja. Nurjunud armastus, purunenud suhted, verejanulised vihavaenlased – summa ei muutunud, kui vahetada liidetavate järjekorda. Intress: elu ise.

Siiski on mu imetlus metsiku Carmencita vastu piiritu – ta teeb seda, mida enamik meist isegi mõtetes ei sõnaks. Carmen (hull)julgsel (loe: häbematusel) pole piire, ta astub sõna otseses mõttes üle laipade. Paralleelselt mängib ta vähemalt näiliselt hoolivat ja ustavat mustlannat – aitab mitu nädalat Don José’l, mil too lakub oma haaval. Muidugi on Carmenil samal ajal teine, alati on. Millal tal poleks? Ent see ei hävita tema karismaatilist ja mõjusat kuvandit, vastupidi – tõstab vaid tema ihaldusväärsust, annab veel enam põhjust tal järel joosta nagu koerakutsikas (tsiteerides kurikuulsat kangelannat ennast: „Koera ja hundi ei saa kauaks paari panna.”) Carmen ei pea olema hea, et olla lummav. Piisab sellest, et ta on Carmen. Ikkagi veetlev mustlanna.

Carmen, Carmen, Carmen. Vaene Don José ei saanud teda peast, langes lootusetult võrku, oli üdini relvitu. Kõik argumentid ja vastulaused libisesid läbi sõrmede, keev viha lahtus, kui naise kelmi- kad silmad tema omadega kohtusid. 1:0 Carmen kasuks.

Järgmine vastane: lugeja. Ka tema poolehoiu võitmisega pole Carmenil mingisugust probleemi. Tead ju küll, et ta manipuleerib, salgab, võrgutab... aga keerad lehte, sisimas kripeldamas lootus, et ta taaskord puhtalt pääseb. Ja pääsebki. Peaaegu alati. Lõpus muidugi mitte, aga see on tema enda tahtmine. Carmen jääb alati peale, ent lugejal ei lasta kordagi tema hingesügavustesse laskuda.

On ta siis halb või hea? Seisukohta on raske võtta. Kohutust on võimatu langetada. Mina igatahes istuksin kohutusaalis tema poole. Naistevahelisest solidaarsusest ehk. Või siiski sellepärast, et ta julges mitte alluda. Olla päriselt lõpuni vaba. Viimase hingetõmbeni. Isegi surm ei lahutanud Carmenit oma tõelisest eluarmastusest – vabaduseihast.

MARIA MAI SIIMUT

KEELETARK

Pudemeid kodumurrendist

„Kodumurrend” on sõna, mille pakkus 1971. aastal välja keelmees Manivalde Lubi.

„Kodumurrend” on kodus ja lähemas tutvusringkonnas kasutatav „murak”, kuhu kuulub ka hulk omaloodud sõnu. Eestlased on ju nakatunud sõnaloomepisikuga, mistõttu täidab „kodu-

murrend” eesti keele põllul olulist rolli.

Georg Merilo, kes tõi eesti keelde eelmisel nädalal käsitletud „bluule”, on välinud ka teisi sõnu, näiteks kuulub tema kodumurrendisse 2014. aastal loodud omadussõna „suriküps” – inimene, kelle surm ei ole füü-

silise tervise või kõrge vanuse tõttu ootamatu. Merilo rõhutab, et „suriküps” ei ole mõeldud kasutamiseks halvustavas toonis. Üheks näitelauseks on ta pakkunud „Vanuselt juba suriküps, aga vaata, kui heas vormis!”.

„Suriküps” võib esineda ka ülekantud tähenduses: pikka pidu

ei ole; lõpp on lähedal; ei sellest enam elulooma saa; #ongikõik jne.

Kodumurrendisse kuuluvaid sõnu ei maksa vaka all hoida – need tahavad aeg-ajalt tuulutamist. Mine tea, ehk leiab mõni sõna kodumurrendist tee ka laiemasse keelekasutusse.

MONIKA UNDO

● SÜNNIAASTAPÄEV

Ilme Nelis oli naine, kes aitas laeva õigel kursil hoida

8. augustil möödus sada aastat Haapsalu vehklemise ühe rajaja Ilme Nelise sünnist.

AIVO PALJASMAA
info@le.ee

Kui Ilme koos Endel Nelisega 1950. aastal Haapsallu saabus, ei osanud nad ilmselt isegi ette aimata, mis neid siin ees ootab. Tartu ülikooli kehakultuuriosakonna värskete lõpetajatena asusid nad tööle keskkoolis kehalise kasvatuse õpetajatena.

Õiget kodugi polnud. Elati tuttavate pool, magamiseks madrats põrandal. Nad olid äsja abiellunud, aga pulmapeol Tartus Lepiku tänaval viibis peale nende ainult fotograaf. Vaevalt temagi noori pikalt segas.

Ilmel olnud tudengipäevil teisi austajaid, aga Endli tarmukus ja visadus peletas kõik konkurendid. Nad mõlemad olid ju väiksemat kasvu ja kursuse saalitundides seisis vastavalt poiste või tüdrukute rivi lõpus. Rivid seisis aga nägupidi vastamisi ja nii nende pilgud pidevalt ristusid, meenutab tütar Helen Nelis-Naukas nüüd ema tagasivaadet armastuse algusele.

Simunast pärit

Küsimusele, et kas ema oli juba väiksena ilus tüdruk, vastab poeg Peeter Nelis: „Küllap vist.” Väga tammsaarelkult ehk siis nagu Põrgupõhja uus vanapagan.

Ilus tüdruk Ilme on tegelikult pärit Simunast ja keskkooli lõpetas lähedal asuvas Väike-Maarjas. Seejärel läks õppima Tallinna tehnikumi, kus omandas kokandus-

Ilme Nelis

- 8. august 1926 – 23. veebruar 2011
- Öppis Väike-Maarja keskkoolis
- 1946 Tallinna tehnikum
- 1950 Tartu riiklik ülikool, kehakultuur
- Võitis TRÜ naiskonnas 1949 Eesti MV-I iluvõimlemises kulla
- 1950–1964 Haapsalu I KK kehalise kasvatuse õpetaja
- 1964–1969 Haapsalu SK võimlemistreener
- 1969–1981 vehklemiskooli direktor

se eriala. „Ta oli imeline kokk,” meenutab Peeter. „Vene ajal näiteks polnud maitseaineid eriti saada, aga ema oskas ikkagi osavalt midagi välja nuputada. Tema kaneelisaiaid olid lausa võrratud. Enam pole ma selliseid saanud. Ema retseptid on küll säilinud, aga ikkagi ei tule mitte kellelgi niiviisi välja.”

„Minule on aga meelde jäänud tema tordid, need lausa sulasid suus,” lisab Helen.

Räägime toidust edasi nagu ühes õiges eesti muinasjutus, kus maitsev kõhutäis on see parim asi maailmas. „Emaga koos käisime palju marjul ja isaga seenel. Ema tegi hulganisti erinevaid hoidiseid sisse,” räägib Peeter. „Isa oli ka kirglik jahimees. Küll sai kodus siis maitsvat ahjus küpsetatud põdra- või pardiliha.”

„Kalamees ikka ka,” sekkub Helen. „Isa püüdis kalu, ema küp-

setas. Lisaks veel suitsuangerjad. Uh! Need viisid keele alla.”

Peeter lisab, et kui nad Kaldatänaval elasid, siis mängis ta päevad läbi koos teiste poistega raudteetammil. Aga kell pool kolm riputas ema köögiaknast valge rätiku välja, see olla raudteetammile näha olnud ja siis oli aeg lõunale joosta.

„Küll olid ilusad ajad. Lausa nagu Bullerby lapsepõlv ja seda kõike tänu meie vanematele,” ohkab Helen kergelt muities.

Ilme isa Johannes Jürilo oli Simuna kooli juhataja. Oli muusikaalne, mängis viiulit. Pidas meiereid ja oli ka mesinik. Vaestel sõjajärgseil aastail ülikoolis oli Endel seega suuresti Ilme kstil, sest Simunast ikka midagi nälgivatele tudengitele saadeti.

Särav paar

Endel Nelis on tegelikult pärit Karuselt, kes siis läbi Pärnu Tartusse läks. Ilme hakkas Tallinna tehnikumis tegelema ka iluvõimlemisega ja Tartu ülikooli päevil tuli võistkonnavõistlusel 1949. aastal Eesti meistriks.

Kuna Endel pani Haapsalus kohe vehklema, kelle vähegi sai, polnud ka Ilmel pääsu. Ja oh imet! 1951. aastal tuli ta naiste floretis rajooni meistriks.

Kahekesi koos õpetati koolinoortele sportvõimlemist ja erilise luksusena ka peotantsu. Koolisaalide tantsupõrandad muutusid hoobilt stiilsemaks.

Tollased kolleegid on meenutanud Neliste tulekut meie linnakesse nagu särava paari ilmumist. Tänapäeval võiks kasutada väljendit, et pilt muutus glamuursemaks.

Minu isiklikud mälestused pärinevad 1960. aastate keskkoolipäevilt. Ilme Nelis kerkib silme ette alati ehtsa daamina, kelle sirge rüht ja elegantne kõnnak torakas kaugelt silma. Alati maitsekalt riides ja pilkupüüdvast soenguga.

„Ema disainis oma riided ise, tal oli selleks annet,” ei jõua Helen vaimustust varjata. „Kui isa mõnelt võistlusreisilt koju jõudis, siis tõi ta kaasa ka erinevaid kangaid. Ema hakkas kohe uusi rõivaid välja nuputama. Soenguga on aga nii, et ta magas rullid peas ja lemmikhuulevärv oli tal oranž.”

Kirjatükki Ilme Nelisest oleks võinud alustada ka sealt, kus eelmise aasta septembris ilmunud saja-aasta-lugu Endel Nelisest lõppes.

Nende lummas tango on siiani silme ees, kui nad kooli aulas üle parketi libisesid või siis tuiskasid. Nagu parima Hispaania filmides. Publikuks olnud koolipere jälgis neid suurisilmi. Tantsijad olid suurepärase vormis

Ilme Nelis (esiplaanil) alustas iluvõimlemisega Tallinnas 1948. aastal.

ja tegelikult olid nad ka noored, pisut alla 40.

Peeter sündis 1953. aasta lõpus, Helen aga üks päev enne ema 35. sünnipäeva ehk siis 7. augustil 1961.

Simuna vanaisa Juhan olla Peetrit ruttu vaatama sõitnud, et kas tõesti poiss. Juhani endal ju ainult kaks tütart. „Mina olin aga pere pesamuna ja minu tulekut oodati väga,” ei suuda Helen ka praegu oma elevust varjata. „See muidugi välja ei paistnud, et peres oleks üht last teisele eelistatud. Aga ikkagi – mina olen pesamuna.”

Peeter ainult muigab selle peale. Kui rahvapärased väljendada,

siis on Peeter ema nägu, Helen aga isa nägu. Ka oma väljendamisest on Peeter tasakaalukam ja analüüsivam ehk siis diplomaatilisem. Helen aga emotsionaalsem. Kas just nii, et enne ütleb ja siis mõtleb, aga kohati võib seda viisi paista küll.

Ajakirjanikuna mäletan, et kord Ilmega vesteldes tundis ta muret, et kuidas Helen treenerina meestekeskse seltskonnas küll hakkama saab.

„Oligi raske,” võtab Helen kohe tuld. „On praegu ka.”

Ilme ise olnud tasakaalukas ja teisi ära kuulav. Heleni sõnul võis alati mõne murega tema juurde

minna. „Ema kuulas mu ära, kuid ei hakanud sugugi kohe õpetama. Mulle aga sellest piisas, südamele hakkas kergem. Ema armastas ikka öelda, et kui lapsed tema juurde ei tule, siis tähendab see, et neil on kõik hästi.”

Tuksi spordibaas

Ilme tasakaalukus ja asjaajamise korrektsus muutus omaette väärtuseks, kui ta 12 aastat järjest oli Haapsalu vehklemiskooli direktor.

„Raamatupidamist jälgis ta põhjaliku täpsusega,” toonitab Peeter. „Tal endal oli aga kalligraafiline käekiri.”

Kohe näha, et esimese Eesti Vabariigi aja laps. Seda ka oma hoiakus ja väärtushinnangutes.

„Kodus oli ta meiega isast rangem,” hindab Peeter takkajärgi, „aga eks ta meie tegemistele elas ikka kaasa.”

Tuksi spordibaas sündis suuresti tänu Ilmele. „Ma olen seal 55 aastat suviti olnud, aga ega keegi meile seda kohta ei kinkinud,” süttib tuluke Heleni silmis. „Tallinna spordiinternaatkool oli pagale samuti silma peale pannud.”

Asja pidi otsustama kümneliikmeline komisjon ja Ilme olla käinud kõik kümme ükshaaval läbi, et neid veenda. Ära veenis ja Haapsalu vehklejatele saigi loodud oma suvine treeningbaas looduslikult kaunis kohas.

Ilme Nelis jälgimas sportvõimlemise võistlust.

4 X ERAKOQU

Muidugi tuli seal palju ümber ja juurde ehitada, aga oma pesa on ikka oma pesa.

Helen oli isa mõnikord ikka torkinud, et nende perel isikliku suvilat ei ole. „Milleks, meil on ju Tuksi laager,” olla Endel vastanud.

Täna kuuluks Tuksi spordikeskus siiski linna spordibaaside valdusse ja vehklejate treeninglaagrid ehk „suvitusaeg” on märgatavalt lühenenud.

Ilme Nelise elu Haapsalus möödus nagu tango, kus tuiskad mööda parketti, siis järsk pööre, siis stopp-seis ja siis hõljud jälle tasahilju. Ja seda kõike kapten Endli tugevas haardes. Märkamatu tuli aga kaptenile mõnikord märku anda, et kas ta on ikka õigel teel ehk siis hoiab laeva õigel kursil. Kapten tabas märguannet momentaanselt.

Nii on elus ikka. Läbi ajaloo on suurkujudele, ma mõtlen siin mehi, suurimaks toeks nende armsad abikaasad. Ka Endli puhul kehtib sama reegel. Suur laev ehk Haapsalu vehklemine püsis õigel kursil tänu Ilme suurepärasele naiselikule vaistule.

Ilme oli daam selle sõna kõige paremas mõttes. Nii on ta meelde jäänud kõigile, kellega ta kokku puutus. Nii on ta südamesse jäänud oma lastele, kes vaata et iga päev vähemalt korra ta peale mõtlevad.

Ilme Nelis (paremal) 5. klassi juhatajana koos kolleegiga praeguse Läänemaa ühisgümnaasiumi hoovis 1953. aastal.

Ilme Nelis (vasakul) koos sõbrannaga 1950. aastate algul.

Kommentaar:

Sten Priinits on meeskondlik EMI hõbedamees. Ta on individuaalselt tulnud kuuekordseks Eesti epee-meistriks ja on kolmel korral valitud Läänemaa aasta meessportlaseks.

Priinits on Neliste dünastia edukaim sportlane, tema õde Brit (nema on Heleni lapsed) on olnud samuti vehkleja.

Peetri lapsed Eveli, Livia ja Ian on samuti tegelenud vehklemisega. Peeter on öelnud, et dünastiale iseloomulikul on nende põlvkondade vaheline side väga tugev.

Muide, kui sündis Eveli, siis hakatud suguvõsas rääkima, et sündis uus Ilme. Eveli oli algusest peale väga ilus tüdruk.

Kaido Kuur, jõudis vehklejana NSV Liidu koondisse

Mina läksin trenni 1964. aastal. 11 aastaseks ja ka hiljem oli mul Ilmega harva otseseid kokkusaamisi. Kui aga olid, siis on need meelde jäänud rõõmsatena.

Endel Nelis oli keeruline isiksus, aga Ilme mõjus tema kõrval inglina, kes oskas kõik pinged maandada.

Ilme oli nagu Endli kaitseingel.

Leili Jostmann, kahekordne Eesti noortemeister floretis. Treenerina tegutses 44 aastat

Ma olin 14aastane koolitüdruk, kui Nelised Tartu ülikoolist Haapsalusse tulid. Nad olid nii popid. Millegipärast mäletan nende ruudulisi impregneeritud vihmamantleid. Olime tüdrukutega nii uhked, et meil on nüüd päris kehalise kasvatusõpetajad.

Kui käisime näiteks Venemaal võistlustel, siis tüdrukud said varem tagasi sõita. Väga tihti saatis Endel minuga koju Ilmele mõne ridiküli, mille ta oli seal poest soetanud.

Ilme oli väga ilus naine ja käis väga hästi riides. Meie tüdrukutega tahtsime kõik tema moodi daamiks saada.

Võrratu elamus oli muidugi peotantsukursus. Kui ise mõne aasta pärast Tartu ülikooli läksin, siis pidudel ei tahtnud mõne poisiga üldsegi tantsupõrandale minna. Käitus nagu tõllerdis. Haapsalus olid poisid juba härrasmehe moodi.

Ükskord saatis Endel mind tantsupeolt aga minema. Tulin otse suusatamast, dressid ja suusasaapad jalas. Sa ei ela ju kauget, ütles Endel. Mine koju, pane kleit selga.

Romantilised lavendlid

Käisin aias ringi ja nägin, et lavendlid hakkavad oma õitsemisega tasapisi lõpule jõudma. On ka aeg! Kuid see tähendab, et on ka viimane aeg neist kääbuspõõsastest kirjutada. Jah, lavendel pole mitte püsilill, nagu mõni ehk arvab, vaid see liigitatakse puitunud varte pärast põõsaks.

Prantsusmaal, kus lavendlit väga armastatakse ja pea igas aias ning haljasalal kasvatatakse, nii nagu ka teistes soojema kliimaga maades, kasvavad lavendlid rõõmuga meetrikõrguseks. Eesti suves jääb lavendel aga isegi õitsemisajal mõõdukasse umbes 40-50 cm kõrgusesse. Vähe-malt kasvab! Ja lavendel on ka meie kliimas tubli õitseja nagu Prantsusmaalgi. Olen lehest lugenud, et Eestisse on tööstuslikul eesmärgil rajatud isegi juba üksikuid lavendlipõlde, mis muidu iseloomustavad Prantsusmaa maapiirkondade vaateid.

Nimelt kasutab lavendlit selle hea lõhna pärast ohtrasti kosmeetika- ja kodukeemiatööstus, kuid lavendlit kasutatakse rahustava ja meeleolu reguleeriva toime tõttu ka toidulisandites ja teesegudes. Kellel endal lavendel aias kasvab, saab selle omapäraselt hea maitsega tee ise järele proovida. Ja kes ei oleks kuulnud või lugenud lavendlikimbuketest, mida riidekapis hoitakse, et pesul oleks alati hea värske lõhn juures.

Huulõieliste sugukonda kuuluvas lavendlite perekonnas on umbes 40 liiki. Kõik need on looduslikult pärit Vahemere maadest ja Euraasia lõunaosast: Edela- ja Kagu-Aasiast. Mõni liik pärineb ka Põhja-Aafrikast. Nagu ikka, valdav enamik neist Eestis kasvama võimelised ei ole. Õnneks siiski kaks liiki, tähtklavendel ja laialehine lavendel, kannatavad välja ka Läänemere ümbruse kliima, ja just neid kaht me silmas peamegi, kui siin Eestis lavendlitest räägime.

Tähtklavendel, *Lavandula angustifolia*, varasema ladinakeelse nimega *Lavandula officinalis*, on lavendliliikidest teadaolevalt kõige külmakindlam ja ka minu aianduskogemus kinnitab, et pole sel taimel talvitumisprobleeme Eestiski. Seda muidugi juhul, kui ta kasvukoht on piisavalt kuiv.

Märjas mullas hukkub ta talvel mitte külma, vaid niiskuse tõttu. Tähtklavendliil on ilusad hallikad lineaalsed lehed, mis teevad põõsakese kenaks ja eristuvaks ka ajal, kui ta parajasti ei õitse. Õied on tähtklavendliil lillakassinised ja koonduvad piklikesse õisikutesse rohkete ja tihedate võrsete tipus. Tema õied meelitavad kohale palju liblikaid ja mesilasi. Tähtklavendel puhkeb õide juuli esimesel poolel ja õitseb umbes kuni augusti keskpaigani.

Just tähtklavendel alustas millalgi 18. sajandil ülemaailmselt võidukäiku, mis sai alguse Inglismaalt, kus hakati sellest tööstuslikult lavendliõli valmistama. Seepärast on tähtklavendli ingliskeelses maailmas levinud nimi just *English lavender*, kuigi taim ise Inglismaalt pärit ju ei olegi.

Lausa moetaimeks sai ja enamikku iluadadesse jõudis tähtklavendel aga 19. sajandil kuninganna Victoria (1819–1901) ajal, kes ise ennast ja oma rõivaid ning muid tarbeesemeid pühendunult lavendliga lõhnastas. Tema eeskujus järgima terve õukonna naispere ja sealt edasi kogu muu eliit, ja nii selle taime populaarsus tuli. Järgnes muidugi ka sordiaretus, et saada järjest lõhnavamaid, järjest suuremate õisikutega, järjest tugevama õievärviga ja järjest uhkemaid taimi.

Tähtklavendli sortidest on Eestis enim turustatud kindlasti 'Hidcote Blue'd ehk teise nimega lihtsalt 'Hidcote'i. See on kasvult põhiliselt veidi madalam, aga veidi tumedamate lillakassiniste õitega. Nagu sordi nimigi ütleb, on see aretatud Inglismaal Hidcote'i mõisas 20. sajandi esikümnendil. Hilisem sordiaretus arendas teda edasi ja nii saadi veel tumedamate lillakassiniste õitega sort 'Royal Blues'. Keskmise tumedusega violetsed õied on kasvult eelmistest veel

madalamaks jääval sordil 'Batlad' ehk teise nimega 'Little Lady'.

Kuid tähtklavendliil on olemas ka roosade õitega sordid, näiteks 'Hidcote Pink', mille õied on kahvatud lillakasroosad ja lõhn nõrgem kui teistel lavendlitel. Juba hoopis roosama roosa õievärviga on aga sort 'Rosea', mida soovitatakse kasvatada neil, kes lavendlit söögitegemisel või teesegudes kasutavad. Roosakaspurpursed õied on sordil 'Munstead', teise nimega 'Munstead Variety'.

Ka valgete õitega tähtklavendliil on väga ilusad. Minul kasvab keldrimäel sort 'Ellagance Snow', mille õisikud on väga pikad ja tõepoolest lumivalged. Lõhn on tal küll mõnevõrra nõrgem kui eemal kasvaval siniseõielisel 'Hidcote'il'. Tuntud valgeõielised tähtklavendli sordid on veel 'Alba' ja 'Arctic Snow', aga et mul nende kahega isiklik kogemus puudub, siis midagi lähemat ma nende elukommete kohta öelda ei oska. Kirjanduse andmetel olevat aga 'Alba' lõhn valgeõieliste hulgas tugevaim.

Teine lavendliliik, mis õiges pinnases kasvatades suudab Eestimaa talved üle elada, kuid on siiski veidike külmaõrnem kui eelmine liik, on laialehine lavendel, *Lavandula latifolia*. Ka tema on pärit Vahemere maadest ja võrkeelses aiakirjanduses nimetatakse teda sageli Hispaania või Portugali lavendliks.

Tähtklavendliga on ta väga sarnane, kuid laialehise lehed on natuke laiema ja õisikud samas sihvakamad ja kitsamad. Tema õite lõhn on teravam ja tugevam kui tähtklavendliil. Õied on tal kahvatusinised. Tal on ka üksikuid sorte, aga need on vähe levinud. Küllap on põhjuseks ikkagi tähtklavendli suurem dekoratiivsus.

Neist kahest kirjeldatud lavendliliigist on inimesed osanud aretada ka nende hübriidi, vahelmise lavendli ehk *Lavandula x intermedia*, teise eestikeelse nimega lavandiini.

Sellel on sorte juba hoopis rohkem ja need võivad omavahel olla üpris erinevad, nende kõrgus ja õievärv on väga varieeruv. Nende lõhn on tugev, aga pole sama peen kui kahel eelmisel liigil, vaid robustsem ja kamprisem. Tuntumad sordid on valgeõieline 'Edelweiss', lillakassiniste väga suurte õisikutega 'Grosso', helelillade õitega 'Provance' ja valge-hallikasrohelinekirjude lehtedega helelillakassiniste õitega 'Walvers', sünonüümiga 'Silver Edge'. Mina neid ise ei ole kasvatanud ega oska neist isiklikult midagi arvata, kuid aiakirjandus ütleb, et 'Grosso' annab väga häid kaua vaasis püsivaid lõikeõisi ja 'Provance' olevat talviti niiskusele kõige vastupidavam lavendel üldse.

Nii ehk naa tuleks oma lavendel istutada võimalikult päikselisele, soojale ja kuivale, pigem aluselise reaktsiooniga lubjase mullaga kasvukohale. Eriti meeldib lavendlile, kui muld on liivane või kivi-kibune. Seega on see täpselt õige taim kuival liivmullal asuvas päikselises aeda, kus suurem osa teisi taimi liigse päikese ja põua käes kõngeksid. Nõlvad, kuivmüürid, kõrgpeenrad, liivased kivi-taimlad on lavendlitele väga meelepärased.

Igaks juhuks võib oma lavendleid talveks ka katta, aga mina pole seda oma tähtklavendlitega kunagi teinud. Kui kasvukoht ei hoia vett, siis lume tulles pole neil häda midagi. Lumeta talvedel võib neile ju kiiruga mingi ajutise katte organiseerida.

Lavendlid vajavad igal aastal ka pügamist. Pärast õitsemist lõigatakse põõsad umbes ära-õitsenud õisikute alt ühtlaselt tagasi. Hoiduma peaks liiga madalast lõikusest – vanematesse puitunud osadesse lõikamine viib põõsakese vormist välja ja ta ei taastu sellest. Samamoodi peab lavendli väetamisega tagasi hoidma, sest see muudab ta külmaõrnemaks. Aga muidu on minu meelest lavendli kasvatamine lihtne nagu käkitegu.

Lehm Ljudmilla

lastekas

Tekst Aidi Vallik
Pilt Ott

MÜTA JA PÄIKESEVARJUTUS

PÄIKESEVARJUTUSEST ÜKS KARU
TÕESTI EI SAA MITTE MIDAGI ARU.
SELLEGA EI SAA JU MÄNGIDA!
OMETI EI LÄHE SÄNGI VEEL TA,
SEST MINNA ON TARGEM JA MINNA TEAB:
PÄIKESEVARJUTUST NÄGEMA PEAB!

SEEPÄRAST PÄIKESEPRILLIDES PERE
ÜTLEBKI VARJUTUSELE TERE,
MINNAGA KOOS SIIS JU ISEGI MÜTA
VARJUTUST VAATAKS JA OSA SEST VÕTAKS,
AGA PÄIKESEPRILLE TAL POLE!
MIS NÜÜD KÜLL SAAB JA KAS POLE KOLE?
KUST PÄIKESEPRILLID SAAKS KAISUKARU,
ET VARJUTUST NÄHA JA SAADA SEST ARU?

LASTESUDOKU

		3	5	
2				3
	4		3	
	2		1	
6				2
		2	6	

KAKURO

	6	11		4	13		12	7
4			4			4		
17			19				12	
7				10				
	3			3			30	
		16			16			24
14	7	6			23			
3			35		16			
4			17			16		

EUROOPA KESKPANK		MUISTNE	EESTI JALG-PALLUR	NAISENIMI	EUROOPA NOUKOGU	ARVELDUS-KONTO	...PAIK (REDU)	PÜSTNE, PÜST-	ENDIS-AEGNE SÜGISENE TALUTÖÖ	...KOHANE	RÖNTGEN	KUNSTI-TEOS	NAISENIMI	TUNNUS-TAMA	... MÄEOTS	ANNO DOMINI	NAISENIMI							
SANGLEPP								SÕJAVÄE ALLÜKSUS VENEMAA																
KOKAKUNST											NAISENIMI													
											METALLI-TÖÖLINE													
NALI					EESTI OLÜM-PIAVÕITJA					HELE KÖLIN						VESINIK								
					HÜDROELEKT-RIJAAM					V. NABOKO-VI ROMAAN						EESTI LAULJA (EESN + N)								
NAATRIUM				ELAVHÖBE				TELELEGEND (N + EESN)							AASTA-TUHAT									
TÄPSUSLASKMINE SPORDIHARUNA				KEPP				ÄÄDIKHAPE							MÕISTE-									
VASTUSE ALGUS													ÜLIVÄIKE					KÕÕGI-VILJATAIM	SIHT-ASUTUS	MEHHIKO NAABER	UTT-TALL	REENIUM	NEUTRUM	MEHENIMI
													KÕÕGI-VILJATAIM											
ARSEEN			EESTI NÄITLEJA (NIMI + IN)					SÕNA-KUULELIK				HUNNIK, LASU					TAEVAS-SININE							
			MEHENIMI					OMA-, ENDA-				KIRSTU-NAEL					TRANSPOR-DISÜSTEEM							
SAJAND		EUROOPA KOMISJON			PUUDE-LANGETUS					... NAHKUR				ESINEMIS-NUMBER									50.	
		EESTI POLIITIK (N + IN)			"REHEPAPI" TEGELANE					TAIME NÕELJAS LEHT				UNGAS								KARISTUS-LÖÖK JALG-PALLIS		
VASTUSE JÄTK																		UKSEKELLA HÄÄL				PASKAL		
																		PÄRANI (SUU)				PÄRANI (SUU)		
EESTI KROON				(LIIGESE) VÕRUKETAS							LEEDU LITT				MEDITSIINI-TÖÖTAJA				TERAVILI					
				PUUHARU							LUDZA EESTIPÄRANE NIMI				ROHUMAA				NAHKRIHM HOBUSE JUHTIMISEKS					
PEENUTSE-JA						HOLMIUM				TUGIPOST							PÕRISEV HELI				MANGAAN			UURING, KATSETUS
						VOLI, ÕIGUS				TEHISARU							"KEVADE" TEGELANE				KETT			
POST MERIDIEM			KILKAMINE					ASUSTATUD KOHT						VALLAKOHTU DOKUMEN-DIKOGU										
			VIBUPÜSS					ISTMIK (KÕNEK.)						IRIDIUM										
ROHELUS KÕRBES					KUMMULI					ÕNNETOOV ESE								ULTIMA ...						
					AMERIIT-SIUM					MITTE-, EBA-								MISS						
MUUTMÄLU (INFO.)				KATOLIKU VAIMULIK				SPARGEL							SÜSTEMAA-TIKAÜKSUS							NIKKEL		
				B NAABER				NJUUTON							KAALIUM							TONN		
VAIKSELT SADAMA							NATUKESE AJA EEST							RIIGIKAITSE-ORGANI-SATSIOON										

17. august

00:00 Grace **01:30** Täna öhtul...
02:31 ERR.ee uudised **06:30** Häälega merele **07:00** Prillitoos
08:00 Maahommik **08:45** Siin me oleme **09:15** Vanad ja kobedad **09:35** Vanad ja kobedad **10:00** Elu lugu **10:20** Laske mind Lavale **11:00** Planeedi-päästjad **11:30** La Promesa **12:35** Arktikast Antarktikasse **13:00** Arktikast Antarktikasse **13:30** Nad muutsid Eestit **13:50** Hyacinth Bucket **14:20** 31. jaoskond **14:40** 31. jaoskond **15:05** Betty diagnoosid **15:50** Südamed **16:40** Önne 13 **17:10** Mõrvad põhjas **18:00** La Promesa **19:00** Aktuaalne kaamera **19:15** Eesti mäng **20:00** Johnenese lähetamine. Montenegro **20:30** Eesti nüüd siis Vabariik **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Ukraina studio **22:05** Südamed **22:55** Marlow' mõrvaklubi **23:40** Minu pere

00:25 Godzilla vs. Kong **02:20** Sandhamni mõrvad **04:00** Galileo **04:50** Heeringas Veenuse öäl **05:15** Postimees.ee **06:00** Nutikas Eesti **06:30** Suverepor-ter+ **07:00** Silmast silma **07:30** 15 küsimust **08:00** Meie aasta Iraanis **09:00** Inga Lindström – Lilliga ei tasu jamada **11:15** Täistund **16:40** Kodud rahaks **13:15** Alo **13:45** Viimane võmm **14:45** Küladetekiivid **15:45** Lena Lorenz **16:45** Proua Fazilet ja tema tüttred **17:40** Kellele kuulub su süda? **18:20** Kuldvillak **19:00** Suverepor-ter **20:00** 15 küsimust **20:30** Mis teil siin head on? **21:30** Papsid **22:30** Kaks Kanget Kagu-Aasias **23:30** Ted

07:00 TV3 uudised **07:30** TV3 uudised **08:00** Laser **09:00** Märgatud Eestis **10:00** Seiklus Filipiinidel **10:30** Müstiline Eesti **11:00** Suvesangarid **11:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **12:30** Abikäsi **13:30** Minu imeline muutumine **14:30** Suletud uste taga **15:30** Suletud uste taga **16:30** Kirgede torm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Võimalik vaid TikTakis **19:00** TV3 uudised **20:00** Läbi suve Taaviga **20:30** Jüri ja Gretega külast külla **21:30** Kaks Kanget Kaukaasias **22:30** Üle ja ümber: Autoga Kesk-Ameerikas **2** **23:30** Kiired ja vihased **01:35** Uurija Inga Vilkas **02:30** Jüri ja Gretega külast külla **03:25** Võimalik vaid TikTakis **03:50** TV3 uudised **04:40** Kättemaksukontor **05:30** Suvesangarid

07:00 Mutihärä Mutik **07:10** Loomarahva TV **07:25** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:45** Stella ja Sam **08:00** Pörsas Peppa **08:05** Karu Karla **08:10** Ella, Oscar ja Huu **08:20** Hei, Kutsa! **08:25** Audrey varjupaik **08:40** Luka lustisõidurong **08:50** Lammas Shaun **09:00** Superkangelaste kool **09:15** Härra Lapsti lasteteater **10:00** Kalailm **10:30** Liblikad: looduse superkangelased **11:20** Wisting **12:05** Üks päev **13:00** Vienne Westwood. Jumal, hoia kuningannat! **13:40** Teisikud **15:05** Rütmiralli **15:30** Kalailm **16:00** Audrey varjupaik **16:10** Stella ja Sam **16:20** Anna ja sõbrad **16:30** Kõlakoguja **16:35** Loomarahva TV **16:45** Luz ja orkester **16:50** Pips ja Popi **17:00** Rebased ja mägrad **17:10** Hei, turbod **17:20** Pörsas Peppa **17:30** Doktor Panda **17:35** Hiir Hops **17:45** Hiir Hops **17:50** Lammas Shaun **18:00** Luise ja Oliver **18:10** Adalberdi sünnipäevalau! Sohville **18:15** Tuhkatriinu **19:15** Lammas Shaun **19:20** Kärbes Jaagu saunalaul **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** 8 mm ELU **20:00** Lenda minuga – lennunduse kuldajastu **20:55** Täna 30 aastat tagasi **21:00** Ivar Vigla sou **21:30** Kümme kaadrit **22:20** Pilet

18. august

02:25 Betty diagnoosid **03:10** 31. jaoskond **03:30** 31. jaoskond **03:55** ERR.ee uudised **06:15** Sinine, must, valge **07:00** Prillitoos **08:00** Maahommik **08:45** Siin me oleme **09:15** Vanad ja kobedad **09:35** Vanad ja kobedad **10:00** Elu lugu **10:15** Eesti mäng **11:00** Planeedipäästjad **11:30** La Promesa **12:30** Arktikast Antarktikasse **12:55** Arktikast Antarktikasse **13:25** Minu pere **13:55** Hyacinth Bucket **14:25** 31. jaoskond **14:45** 31. jaoskond **15:05** Betty diagnoosid **15:50** Südamed **16:40** Önne 13 **14**, **327** **17:10** Mõrvad põhjas **18:00** La Promesa **19:00** Aktuaalne kaamera **19:15** Eesti mäng **20:00** Üle Atlandi **20:30** Eesti nüüd siis Vabariik **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Ringvaade suvel **22:05** Südamed **23:00** Süü **23:45** Minu pere

00:10 Kurjuse kannul **01:00** Viimane võmm **01:55** Küladetekiivid **02:45** Papsid **03:35** Kurjuse kannul **04:25** Postimees.ee **04:55** Kodus ja võõrsil **05:20** Kellele kuulub su süda? **06:00** Nutikas Eesti **06:30** Suverepor-ter **07:30** 15 küsimust **08:00** Meie aasta Iraanis **09:00** Inga Lindström: Greta pulm **11:15** Kuuuuriija **12:15** Kaks Kanget Kagu-Aasias **13:15** Alo **13:45** Viimane võmm **14:45** Küladetekiivid **15:45** Lena Lorenz **16:45** Proua Fazilet ja tema tüttred **17:40** Kellele kuulub su süda? **18:20** Kuldvillak **19:00** Suverepor-ter **20:00** 15 küsimust **20:30** Mis teil siin head on? **21:30** Papsid **22:30** Kaks Kanget Kagu-Aasias **23:30** CSI: Vegas

07:00 TV3 uudised **08:00** Laser **09:00** Märgatud Eestis **10:00** Jüri ja Gretega külast külla **11:00** Suvesangarid **11:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **12:30** Abikäsi **13:30** Minu imeline muutumine **14:30** Suletud uste taga **15:30** Suletud uste taga **16:30** Kirgede torm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Võimalik vaid TikTakis **19:00** TV3 uudised **20:00** Läbi suve Taaviga **20:30** Jüri ja Gretega külast külla **21:30** Kaks Kanget Kaukaasias **22:30** Üle ja ümber: Autoga Kesk-Ameerikas **23:30** Kiired ja vihased **2** **01:40** Alaska uudised **02:30** Jüri ja Gretega külast külla **03:25** Võimalik vaid TikTakis **03:50** TV3 uudised **04:40** Kättemaksukontor **05:30** Suvesangarid

07:00 Hei, turbod **07:10** Kauboi-hamster Villi **07:20** Pips ja Popi **07:30** Pörsas Peppa **07:35** Doktor Panda **07:40** Hiir Hops **07:50** Hiir Hops **08:00** Anna ja sõbrad **08:05** Luise ja Oliver **08:15** Luz ja orkester **08:20** Audrey varjupaik **08:30** Audrey varjupaik **08:45** Stella ja Sam **08:55** Superkangelaste kool **09:15** Tom ja Fluffy **09:20** Tom ja Fluffy **09:25** Härra Lapsti lasteteater **09:55** Laul värvitelertis. Saatkest Kõige suurem sõber **10:00** Kalailm **10:30** 11 000 aastat hiljem **11:15** Wisting **12:05** Üks päev **12:55** Vabaduse laul **13:15** Täna 25 aastat tagasi **14:00** Naise vaim ja vägi. Kontsert Kuberneris aias **15:30** Kalailm **16:00** Audrey varjupaik **16:10** Stella ja Sam **16:20** Anna ja sõbrad **16:30** Kauboihamster Villi **16:40** Luz ja orkester **16:45** Pörsas Peppa **16:50** Pips ja Popi **17:00** Rebased ja mägrad **17:10** Hei, turbod **17:25** Rannakarp **17:50** Lammas Shaun **18:00** Luise ja Oliver **18:10** Mystery Lane'i põnevad juhtumid **18:35** Tom Gatesi äge maailm **18:45** Floor paneb reeglid paika! **18:55** Operatsiooni Ai **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** 8 mm ELU **20:00** Elevandiema **21:00** Ivar Vigla sou **21:30** Kirjanduse aeg **20:26** **22:20** Maast leitud raha **23:40** Ukraina stuudio

19. august

07:00 Prillitoos **08:00** Maahommik **08:45** Ringvaade suvel **09:15** Vanad ja kobedad **09:40** Vanad ja kobedad **10:10** Minu ETV. Reet Linna **10:15** Eesti mäng **11:00** Planeedipäästjad **11:30** La Promesa **12:30** Arktikast Antarktikasse **13:00** Arktikast Antarktikasse **13:30** Minu pere **14:00** Volikiri Alo Mattiisenile **14:20** 31. jaoskond **14:45** 31. jaoskond **15:05** Betty diagnoosid **15:50** Südamed **16:40** Önne 13 **17:10** Mõrvad põhjas **18:00** La Promesa **19:00** Aktuaalne kaamera **19:15** Eesti mäng **20:00** Elu lugu **20:30** Eesti nüüd siis Vabariik **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Ringvaade suvel **22:05** Südamed **23:00** Viru. Vabaduse saatkond

00:45 Viimane võmm **01:40** Küladetekiivid **02:30** Papsid **03:20** CSI: Vegas **04:10** Postimees.ee **04:30** Krimi **04:55** Kodus ja võõrsil **05:20** Kellele kuulub su süda? **06:00** Nutikas Eesti **06:30** Suverepor-ter **07:30** 15 küsimust **08:00** Meie aasta Iraanis **09:00** Inga Lindström: Perekonnabande **11:15** Pöörased nullindad **12:15** Kuum jälg **13:15** Alo **13:45** Viimane võmm **14:45** Küladetekiivid **15:45** Lena Lorenz **16:45** Proua Fazilet ja tema tüttred **17:40** Kellele kuulub su süda? **18:20** Kuldvillak **19:00** Suverepor-ter **20:00** 15 küsimust **20:30** Kodud rahaks **21:30** Papsid **22:30** Lustlik Setomaa **23:00** Kaugele siit **23:55** Harry Wild

07:00 TV3 uudised **08:00** Laser **09:00** Märgatud Eestis **10:00** Jüri ja Gretega külast külla **11:00** Suvesangarid **11:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **12:30** Abikäsi **13:30** Minu imeline muutumine **14:30** Suletud uste taga **15:30** Suletud uste taga **16:30** Kirgede torm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Võimalik vaid TikTakis **19:00** TV3 uudised **20:00** Läbi suve Taaviga **20:30** Maitserännak Eestis **21:30** Kaks Kanget Kaukaasias **22:30** Üle ja ümber: Autoga Kesk-Ameerikas **2** **23:30** Kiired ja vihased: Tokyo Drift **01:35** Maitserännak Eestis **02:30** Üle ja ümber: Autoga Kesk-Ameerikas **2** **03:25** Võimalik vaid TikTakis **03:50** TV3 uudised **04:40** Kättemaksukontor **05:30** Suvesangarid

07:00 Hei, turbod **07:10** Re-based ja mägrad **07:20** Pips ja Popi **07:30** Rannakarp **08:00** Floor paneb reeglid paika! **08:05** Kauboihamster Villi **08:20** Luise ja Oliver **08:30** Tom Gatesi äge maailm **08:40** Pörsas Peppa **08:50** Stella ja Sam **09:00** Magus molekul **09:10** Jäätise laul. Vaiko ja Vahur Aasaküla **09:15** Tom ja Fluffy **09:20** Härra Lapsti lasteteater **10:00** Kalailm **10:30** Elevandiema **11:30** Wisting **12:15** Üks päev **13:05** Kas oskame hoida ühte... **14:10** Kas oskame hoida ühte... **15:15** Rukkilill **15:30** Kalailm **16:00** Audrey varjupaik **16:10** Stella ja Sam **16:20** Anna ja sõbrad **16:30** Kauboihamster Villi **16:40** Looduse superkangelased **16:45** Hei, Kutsa! **16:55** Röömutirts **17:00** Rebased ja mägrad **17:10** Mutihärä Mutik **17:25** Pörsas Peppa **17:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **17:50** Lammas Shaun **18:00** Luise ja Oliver **18:10** Mystery Lane'i põnevad juhtumid **18:30** Tom Gatesi äge maailm **18:45** Floor paneb reeglid paika! **18:55** Operatsiooni Ai **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** 8 mm ELU **20:00** Balti kett: rahumeelne protest, mis muutis ajalugu **20:55** Täna 30 aastat tagasi **21:00** Ivar Vigla sou **21:30** MEIE BINGO! **22:15** Kättemaks **23:00** Kümme kaadrit **23:50** Lepitus

20. august

05:55 Tartu muusikapäevad **06:30** Eesti 30 hetke **06:55** Taasiseseisvumispäeva lipu heis-kamine **07:30** Eesti pilvepiirilt **08:30** Hommik Anuga, muusika **09:00** Vabaduse tee **10:00** Eesti (täielik ja kontrollitud) ajalugu **10:45** Riigikogu direktor **11:45** Iseseisvuse taastamine **12:00** Ülekanne Riigikogust **12:55** August 1991 **14:30** Ühe maja lugu **15:00** Taasiseseisvumispäeva kontsert Mineviku hää! Tuleviku kõla **16:30** Eesti vabaks! Roki-festival, mis ei lõppenud **17:35** Lihtne, vaene ja ilus. Lennart Meri **18:00** Eesti Vabariigi presidendi vastuvõtt Roosiias **19:00** Aktuaalne kaamera **19:15** Eesti Vabariigi presidendi vastuvõtt Roosiias **21:00** Aktuaalne kaamera **21:20** Sport **21:30** Eesti Vabariigi presidendi vastuvõtt Roosiias **23:15** O2

00:45 Viimane võmm **01:40** Küladetekiivid **02:30** Papsid **03:20** Mis teil siin head on? **04:10** Postimees.ee **04:55** Kodus ja võõrsil **05:20** Kellele kuulub su süda? **06:00** Nutikas Eesti **06:30** Suverepor-ter **07:30** 15 küsimust **08:00** Nad olid valmis Eesti eest surema **09:00** Laulud sõdurile **11:00** Erik Kivisüda **13:15** Alo **13:45** Viimane võmm **14:45** Küladetekiivid **15:45** Lena Lorenz **16:45** Proua Fazilet ja tema tüttred **17:40** Kellele kuulub su süda? **18:20** Kuldvillak **19:00** Suverepor-ter **20:00** 15 küsimust **20:30** Suve ÖHTU! **21:30** Suvitajad **23:20** Heeringas Veenuse öäl **23:50** Ööküaline. Mari Jürjens

07:00 TV3 uudised **08:00** Laser **09:00** Läbi suve Taaviga **09:30** Fred Jüssi. Olemise ilu **10:55** Lövi nimega Kuningas **12:55** Kuldrannake **14:50** Johannes Pääsukeste tõeline elu **17:00** Pole infot **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Võimalik vaid TikTakis **19:00** TV3 uudised **20:00** Volgadega ümber Musta mere **20:30** Maitserännak Eestis **21:30** Kaks Kanget Kaukaasias **22:30** Üle ja ümber: Autoga Kesk-Ameerikas **23:30** Kiired ja vihased: Uus mudel **01:40** Maitserännak Eestis **02:35** Üle ja ümber: Autoga Kesk-Ameerikas **03:30** Võimalik vaid TikTakis **03:50** TV3 uudised **04:40** Kättemaksukontor **05:30** Suvesangarid

07:30 Rebased ja mägrad **07:45** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **08:05** Kauboihamster Villi **08:15** Tom Gatesi äge maailm **08:30** Pörsas Peppa **08:35** Röömutirts **08:40** Hei, Kutsa! **08:45** Rebased ja mägrad **09:00** Piip ja Tuut hoiavad Eesti lippu kõrgel **09:10** Suur maalritöö **09:30** Pilt, mis öösel liigutas **09:40** Pidupaev. Laulupega **09:45** Röövlirahnu Martin **11:00** Võimas Virulaul **12:00** Vigased pruudid **13:00** Tantsulavastus Metsluiged **14:00** Rein Taagepera – kahemõtteline Eesti **15:00** Kolm päeva augustis **15:25** Suitsupääsuke **15:55** Mina ka **16:00** Audrey varjupaik **16:10** Luka lustisõidurong **16:25** Kauboihamster Villi **16:35** Pilt, mis öösel liigutas **16:45** Piip ja Tuut hoiavad Eesti lippu kõrgel **17:00** Kuidas kuningas kuu peale kippus **17:55** Eestilaps. Laulupega **18:00** Superkangelaste kool **18:15** Ella, Oscar ja Huu **18:25** Sam ja Julia **18:35** Mutihärä Mutik **18:45** Pörsas Peppa **18:50** Must ja valge koer **19:00** Lucas **19:05** Väike täitsa suur pois **19:10** Hei, Kutsa! **19:15** Lenna talu **19:25** Aktuaalne kaamera **19:30** President Alar Karise kõne Roosiias (eesti viipe-keeles) **19:55** Spioonid ookeanis **20:45** Kultuuri kodu **20:50** Pintsels pausile. Kunstihoone kolib **21:00** Vabaduse laul **21:30** Päeva kunstitöö **21:35** Augustivalgus **22:45** Täna öösel me ei maga

21. august

00:55 Eesti Televisioon **01:55** Üle-eestiline öölaulupidu „Vaba Eesti!“ **02:50** Öö TV **03:39** ERR.ee uudised **06:15** Sinine, must, valge **07:00** Prillitoos **08:45** Ringvaade suvel **09:15** Vanad ja kobedad **09:35** Vanad ja kobedad **10:10** Minu ETV. Marko Reikop **10:15** Eesti mäng **11:00** Maailm ja mõnda **11:30** La Promesa **12:25** Arktikast Antarktikasse **12:50** Arktikast Antarktikasse **13:20** Heureka **13:50** Minu pere **14:15** 31. jaoskond **14:40** 31. jaoskond **15:00** Betty diagnoosid **15:45** Südamed **16:40** Önne 13 **17:10** Mõrvad põhjas **18:00** La Promesa **19:00** Aktuaalne kaamera **19:15** Maitserännak Eestimaal **20:05** Saarte lood **20:15** Piirideta põlvkond **20:30** Eesti nüüd siis Vabariik **21:00** Aktuaalne kaamera **21:25** Sport **21:35** Grace **23:10** Legend elualjal **23:35** Arktikast Antarktikasse

00:45 Viimane võmm **01:40** Küladetekiivid **02:30** Kaugele siit **03:20** Kodud rahaks **04:10** Postimees.ee **04:55** Kodus ja võõrsil **05:20** Kellele kuulub su süda? **06:00** Nutikas Eesti **06:30** Suverepor-ter **07:30** 15 küsimust **08:00** Meie aasta Iraanis **09:00** Inga Lindström: Armastus elab edasi **11:15** Sinaivalged eestlased **12:15** Elamusi täis Eesti **13:15** Alo **13:45** Viimane võmm **14:45** Küladetekiivid **15:45** Lena Lorenz **16:45** Proua Fazilet ja tema tüttred **17:40** Kellele kuulub su süda? **18:20** Kuldvillak **19:00** Suverepor-ter **20:00** 15 küsimust **20:30** Vösavinkel **21:00** Žiguliga isamaal **21:30** Kõök **22:00** Mere südames

07:00 TV3 uudised **08:00** Laser **09:00** Märgatud Eestis **10:00** Üks nädal Jesperi ja Mariga **11:00** Suvesangarid **11:30** Joel Ostrati suur õhtusöök **12:30** Abikäsi **13:30** Parim versioon endast **14:30** Suletud uste taga **15:30** Suletud uste taga **16:30** Kirgede torm **17:30** Kättemaksukontor **18:30** Võimalik vaid TikTakis **19:00** TV3 uudised **20:00** Müstiline Eesti **20:30** Puhkus isadega **21:30** Surm Niilusel **00:10** Härrasmeeste Liiga Apokalüpsid **02:00** Puhkus isadega **03:00** Müstiline Eesti **03:25** Võimalik vaid TikTakis **03:50** TV3 uudised **04:40** Kättemaksukontor **05:30** Madagascari: Natuke metsik

07:00 Mutihärä Mutik **07:10** Ella, Oscar ja Huu **07:20** Pörsas Peppa **07:30** Lepatriinu ja Musta Kassi imelised lood **07:50** Kauboihamster Villi **08:00** Sam ja Julia **08:10** Hei, Kutsa! **08:15** Anna ja sõbrad **08:25** Audrey varjupaik **08:35** Audrey varjupaik **08:45** Luka lustisõidurong **09:00** Tuhkatriinu **10:00** Kalailm **10:30** Häämmastavad hotellid **11:20** Wisting **12:05** Surm paradisis **13:00** Armastus, Saksa mark ja surm **14:40** Kaalu-keelte laulud **15:30** Kalailm **16:00** Audrey varjupaik **16:10** Luka lustisõidurong **16:20**

JÄRJEJUTT Ohver

JAKOB MÄNDMETS

Jaan Lenström astus vee äärde, nii äärde, et laine heitis kerget vahtu ta jalgele.

Valutama löi süda. Mitte ainult tema ei olnud hävitatud, vaid kogu saarele oli see inetu lugu kuulmata häbiks. Ahastusse uppus ta isik. Kellelegi ei ole temal õigust sõna ütelda, silmad mahalööduna peab ta astuma saarlastest mööda ja tasane irvitamine lõikab valusasti ta kuulmetesse.

Lenström tõmbas taskust lõhikistikist siidrätikku. Kindla tunnistajana lehvis õhuke riie õhtuses tuules ta näppude vahel.

„Miks pidi minuga nii juhtuma,” ägas ta. „Edaspidiseks leiab igasugune inetus sellest toetust ja nad hüüavad irvitades: „Oi, selleks andis meile eeskuju Jaan Lenström!”

Ta pimeduses hulkuv pilk leidis kodusel aknal helkiva tule. Kollased kiired jooksid virvendades tema juurde, kõneldes noorest naisest, kes saarel on kõige ilusam, kes aga teda ei armasta.

Kägistavalt haaras tuline viha uuesti ta kõrist kinni ja ta van-

dus vee ääres seistes, valge vahupalistus jalge ees, kättemaksmist neile, kes tema ja saare peale toonud häbi.

Tõusis öötuul. Meri ärkas päevast raskest uinakust, hakkas elama, hingates oma sügavast rinnast valjusti. Ümbruses tõusis vilgas elu, kalda kive jahutasid lained ja neeme kividelt kuuldus lainete öine kõne.

Jaan Lenström seisis kaldal, kuulates lainete öökõnet. Ta vaatas ainiti öösse. Olgugi et see ta pilgu kinni mässis, hakkas ta peatselt siiski midagi seletama. Häbi oli tema ja kogu saare peale langenud ja nüüd hakkas ta teed seletama, kuidas sellest vabaneda. Kõrgel mereharjal kõigub paat, selles istub noor naine. Ta nägu on meeleheitmisel, sest lained sirutavad ta järele käed. Ainult merevood võivad teda hävitada ehk tema peale halastada.

Jaan Lenströmi lahja suu ümber ilmus naeruvine. „Aa, siis olen mina puhas. Nende suud vaikivad ja keegi ei või mind nähes enam sosistada: „Inetusi õppisime sinult!”

Alles siis lahkus ta rannalt, kui koiduviir kaugel idataevas

nähtavale tuli ja heitis punast helki lainetesse.

6. Kolm päeva istus Jaan Lenström omas toas akna all ja vaatas ainiti merele. Ta ootas – ootas, ja iga pilvelapikese ilmumine äratas temas ärevust. Kui aga päikene uuesti paistma löi, karge suvetuul pilved laiali pildus, sinise taeva avas, läks Lenströmi pale tuska.

Maia ei julgenud teda enam kutsuda, sest käredate esialgsed vastused panid ta hirmuma. Noor naine aimas kohe halba ja nähes oma lahtimurtud kasti ja leides siidrätikku kadumist, teadis ta, et kõik on teada.

Loomusunnil tuli talle põgenemine meelde, aga tundes oma nõrka jõudu, pidi ta selle mõtte jätma. Salaja vaatles ta oma mehe kivist nägu. Hirm tappis

ta rinnus hingamise ja andeksandmise lootus ei saanudki tõusta tema mõttesse.

Süüdlasena oleks ta läinud ja oma mehe jalge ette heites talle hüüdnud: süüta olen! Ta oleks talle kõnelnud, kuidas kalasuitsetaja tema eest esmalt see oli, kelle peale ta oli aastate kaupa mõelnud.

Tema oskas kõnelda, naerda, ja kui ta tema juures majas istus, andis ta temale siidrätikku. Sellejuures ütles ta: „Maia, sina oled see merineiu, keda ma enesele olen ammu ette kujutanud. Sinule tõin ma selle rätiku. See on nii kerge kui õhk ja nii õhuke nagu koidu valgus. Ma tahaksin ainult seda, et sa mind heameelega mäletaksid.”

Sel korral istus ta voodi äärel ja vaatas ainiti Maia peale. „Hea küll,” kõneles ta edasi, „ma olen sinuga ühes neemel käinud ja ma mäletan seda eluaja. Ma mäletan neid lapsikuid küsimusi, mis sa seal mulle rääkisid, ja just see tegigi sind nii väga huvitavaks, et sa oled hoopis rumal. Mulle teeks see suuresti heameelt, kui mina seisaksin ka sinul meeles.”

Nõnda ütles see noormees ja vaatas sellejuures Maiale otsa. Kui Maia seda kuulis, sai ta aru, et kalasuitsetaja on igapäine lihtne ja hea südamega inimene, kellest süda sõbraks saades soojalt lugu pidas. Ühtlasi aimas ta ka oma süü suurust, kui keegi näeb teda kalasuitsetaja majast välja tulevat.

Ta tuli sealt ettevaatlikult, astus üle aia, hoolega hiilides mõlemale poole ja jooksis ruttu mööda liivastikku põõsastesse.

Ta süda peksis hullusti rinnus ja rahutuse ja ärevuse tagajärjel tekkinud kuumus ajas vere kiirele jooksule.

Rätikut vastu rinda surudes jooksis ta koju, vaatles seda veel algava koidu valgel ja peitis selle siis kui salamõtte hoolega oma pisikesse kasti. Ta ei tahtnud seda ilmaski sealt välja võtta, olgugi et lõbus noormees talle sagedasti elavana kerkis silmapiirile. Rinnusse kerkivad rahutustundded ei lasknud teda esiotsta endise julgusega oma mehe silmi vaadata, kartes neid pilke ja uskudes neil olevat südame mõtest arusaamise võimu.

Järgneb

SUDOKUD

	4					9	
		9				7	
8			7		3		1
	7	4	1		2	6	8
	2	3	9		5	4	1
7			8		6		5
		6			3		
	9					6	

	6			5			2
8			6		2		7
		3	8		9	6	
9							4
		7				1	
1							2
		4	2		5	7	
2			1		8		6
	5		6			4	

Kuhu minna

● **KINO**
Haapsalu kultuurikeskuses: „Evolutsioon” 15. augustil kl 11. Pilet 6 €. „Naudingu nimel” 15.–16. augustil kl 13. Pilet 7 €. „Odüsseia” 15. augustil kl 15. Pilet 7 €. „Lydia ja Tormilaeva saladus” 16. augustil kl 11. Pilet 6 €. „Ämblikmees. Täitsa uus päev” – 16. augustil kl 15, 21. augustil kl 17. Pilet 7 €. Kinopiletid on eelmüügis Piletikeskuses.

● **MUUSEUMID**
Haapsalu linnuse muuseum E–P kl 10–18. linnus.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus E–P kl 11–18. www.salm.ee.

Haapsalu raekoda K–P kl 11–18. www.salm.ee.

Raudtee- ja sidemuuseum K–P kl 11–17. www.salm.ee.

Ants Laikmaa muuseum K–P kl 11–17. www.salm.ee.

Lyckholmi muuseum ja Saare mõis K–P kl 10–18.

Rannarootsi muuseum T–L kl 10–18; P ja E kl 10–16.

Rõude muuseum R–L kl 12–16, muul ajal ette teatades roudemuuseum@gmail.com või telefonil 5683 1203, Maie.

Lihula muuseum T–L kl 10–17. E-post: lihulamuuseum@laaneranna.ee. 11.8.2026 muuseum suletud. 16.8.2026 avatud kl 10–16.

Vormsi talumuuseum 1.–30. aug K–P 11–17.

● **NÄITUSED**
Okase muuseum (Karja tn. 24, Haapsalu) I korruse näitusesaalis avatud Mare Mikoffi ja Berit Talpsepp-Jaanisoo näitus „Keskustele – conversation” kuni 25.10.2026.

II korruse näitusesaalis püsinäitus „Evald Okase looming”.

Haapsalu raekoda „Murtud karkude linn. Haapsalu kuurort 200”.

Raudtee- ja sidemuuseum Näitused Eesti raudtee ning telefoni, raadio ja telerite ajaloost.

Haapsalu linnus „Pool sajandit arheoloogiat Lääne-Eestis”.

Keskraamatukogu (Posti 3) Laenutussaalis: Pärnu portselanimaali seltsi Lüster näitus kuni 29.8.2026. Raamatukogu trepigaleriis: Andi Vesioja fotonäitus „Läbi kaamerasilma”. Näitus avatud kuni 29.8.2026.

Lasteraamatukogus (Wiedemanni 11) Rahvusvaheline illustratsiooninäitus „Maagiline mets”.

Haapsalu linnagaleriis (Posti 3): K–P kl 12–18 Anne Parmasto ja Valeri Vinogradov „Kahekesi” 30. augustini.

Haapsalu kultuurikeskuses (Posti 3): Põhja- ja Baltimaade koomiksinäitus „Mythbusters” 31. augustini.

Uuemõisa raamatukogu (Ehitajate tee 3) Näitus „Alusta algusest”.

Haapsalu kunstikoolis (Jaani 2): Majagaleriis: Hermes Sarapuu maalinäitus „Minu maastikud 2026” kuni 23. augustini. Hoovigaleriis: Ahto Laadoga ja Erki Meistri ühisnäitus „Kellena joosta väljadel” kuni 23. augustini. Keldrigaleriis: Moyo Eivase näitus „Mälestused tulevikust” avatud kuni 12. septembrini.

Lihula muuseumis (Lihula mõis, Linnuse tee 1): Näitus „Lihulas sündinud loodusteadlane Wilhelm Konstantin Frommhold Petersen” püsi-ekspositsioonis. T–L kl 10–17.

Iloni Imedemaa Ilon Wiklandi illustratsioonide näitus „Röövlitütar Ronja maailmad”. Näitus „Kogu vaates. Ilon Wiklandi kollektsioon 20 aastat Haapsalus”.

Vormsi talumuuseum Sviby, Vormsi Näitus „Pärand elab”.

● **RAAMATUKOGUD**
Keskraamatukogu (Posti 3) ja lasteosakond (Wiedemanni 11) T–R 10–18, L 10–15, laenutuspunkt (Kastani 7) suletud.

Uuemõisa raamatukogu (Ehitajate tee 3, Uuemõisa) T, N 10.30–13.30, 14–18.30, L 10–15.

Asuküla raamatukogu (Mägari küla): 1.04–31.10: T, K 10–18, N 10–16, R 9–15. Kuu 4. laupäev 9–15.

Ridala raamatukogu (Kooli 1, Panga küla): augustis avatud K kl 13–18.

Lugege veebis online.le.ee.

Nautige suve Lääne Eluga!

Tellimiseks võtke ühendust le@le.ee, helistage 473 7111 või tulge toimetusse aadressil Posti 30, Haapsalu.

MÜÜK

Auto- ja majavõtmete valmistamine, lukkude paigaldus ja müük. Auto-raadiod ja -kõlarid. Autoalarmid. LVL OÜ, Posti 39 (veetorn), tel 473 3247 ja 507 7979.

PUIT

Müüa küttepuid koos veoga. Tel 5687 3966, timberexpert@online.ee.

Kask ja kuiv puu alates 65.-, transport 3–9 ruumi. Tel 505 5203.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja põrandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Müüa 3meetrist küttepuid: must lepp, hall lepp, kask koos kohale toomisega, miinimumkogus 15 tihumeetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

Vedu hinnas. Müüa kuiva ja märga küttepuid. Pikkus vastavalt soovile. Tel 5666 0431.

Müüa kuiva (al 75.-/ruum) ja märga (al 65.-/ruum) küttepuid. Tel 5557 8483 ja 5394 0403.

Müüa kuiva sangleppa. Pikkus 40 ja 50 cm. Vedu Haapsalu ümbruses tasuta. E–R 9–16. Tel 5668 1436.

Turba- ja puitbrikett, pelletid, kivisüsi, klotsid, kaminapuit. Kojuveedu tasuta. Tel 506 8501.

LAAT

Laat Haapsalu turul
22.08 kl 10–14.

TEENUS

Developing Ehitus OÜ

Katuste renoveerimine, fassaaditööd, majade ehitus, üldehitus.

Tagame kvaliteedi. Pakume koostööd korteriühistutele.

Tel 5566 1168.
E-mail:
info@developingehitus.ee.

Katuste renoveerimine, fassaaditööd, majade ehitus, üldehitus. Tagame kvaliteedi. Pakume koostööd korteriühistutele. Tel 5566 1168. E-mail: info@developingehitus.ee.

Teostame majade, abihoonete ja aedade ehitusi, tänavakivide paigaldust, võtmed kätte lahendused. Dekkan.ehitus@gmail.com. Tel 5632 7955.

Majade ja katuste värvimine. Tel 5781 0103.

Hauaääraste ja -kivide paigaldus. Haudade hooldus ja muud kalmistutööd. Tel 557 3287, Jevgeni.

Puurkaevude ja maaküttegaevude puurimine ning projekteerimine. Vee- ja kanalisatsioonitööd ning septikute paigaldus. Rauaeraldus, filtrite paigaldus. Tel 521 7415, 504 2999, www.baltipuurkaev.ee.

Katuste renoveerimine/paigaldus. Plekk-, eterniit-, karg- ja bituumenkatused. Vihmaveesüsteemid, erinevate plekkide paigaldus ja üldehitustööd nii sees kui väljas. Saabtehtud OÜ, tel 5454 0423.

Ohtlike puude raie, võsalõikus ja kruntide puhastus võsast. Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Fekaalivedu, septikute tühjendamine E–P, ka pühade ajal, tel 515 7000.

Katuse turvatoodete müük ja paigaldus. Vihmaveesüsteemide müük ja paigaldus. Tel 5347 7919.

Katuste, fassaadide pesu ja värvimistööd. Katuste renoveerimine/paigaldus. Paigaldame katuseredeleid ja vihmaveerenne. Töökogemust 16 aastat. kpekatuspesu.ee, tel 5638 8994.

Rakkekaevude puhastamine, süvendamine, remont ja rõngaste vahetamine. Kaevumaja ehitus ja käsipumpade remont. Tel 557 4792.

Teeme erineva mahuga ehitus-, remondi- ja viimistlustööd – väiksematest töödest kuni suuremate objektideni. Oleme valmis appi tulema nii eraisikutele kui ka ettevõtetele. Tel 5630 8945.

TÖÖPAKKUMINE

Pakume Haapsalus tööd autoga kirjakandjale. Tel 610 8028, Biuro OÜ.

Haapsalu Veevärk AS pakub tööd reoveepuhasti juhatajale, täpsem info kodulehel (www.hvv.ee).

Toimetus kuulutuste sisu eest ei vastuta.

Läänemaa vähiühing
on pakkunud oma liikmeile ja nende peredele tuge juba üle 20 aasta.

Oleme tänulikud abi ja toetuse eest.

Läänemaa vähiühing, SEB
EE621010220047448013.

KAKURO

				10	8	12				15	12
			19					24	16	13	
		42									
	15										
17						17					
17					35					36	3
				9	14				19		
	30							13			
						12					
	36										
16											
19					11						
				12							9
9				16					6		
				17					22		
			11					22			
	5	6				9	13				
38											
4					23						

TEATED

Detailplaneeringu vastuvõtmine ja avalik väljapanek

Haapsalu linnavalitsus võttis 01.7.2026 istungil korraldusega nr 525 vastu Tamme tn 23a detailplaneeringu. Detailplaneeringu algatas Haapsalu linnavalitsus 26.3.2025 korraldusega nr 281.

Planeeringuala asub Haapsalu linnas Tamme tn 23a kinnistul ning osaliselt Tamme tn 21a, Tamme tn lõik 1 ja Kastani tänava kinnistutel. Planeeringuala suurus on ligikaudu 0,49 ha.

Detailplaneeringu koostamise eesmärk on korterelamute piirkonnas kinistu kasutuselevõtt ärihoone (kauplus) ehitamiseks. Planeeringualale soovitakse rajada kuni 8 m kõrgusega kauplusehoone ning kuni 6 m kõrgusega kuni kaks abihoonet.

Detailplaneering avalikustatakse ajavahemikul 17.8.2026 – 31.8.2026 (ka).

Planeeringuga saab tutvuda Haapsalu linnavalitsuse fuajees esmaspäevast neljapäevani kell 8–17 ja reedeti kell 8–15.30 (detailplaneeringu kausta küsida sekretärit) ning Haapsalu linna kodulehel alljärgneval aadressil.

https://haapsalu.ee/keskkond-ehitus-ja-teed/planeerimine-ja-ehitus/detailplaneeringud/

Avaliku väljapaneku jooksul on igal isikul võimalus avaldada detailplaneeringu osas arvamust e-posti aadressil hlv@haapsalulv.ee või posti teel aadressil Posti tn 34, Haapsalu 90504. Arvamusi saab esitada kuni 31.8.2026.

Avaldame südamlikku kaastunnet Kätlinile kallil emal
SILVA KIRSI
kaotuse puhul.
Kolleevid IIZIst

Avaldame siirast kaastunnet Tõnule, Kätile ja Kadriale abikaasa ja emal
SILVA KIRSI
lahkumise puhul.
Rita ja Ülle

Kallis Erki, tunnen kaasa emal
ILMI HOLMBERKI
kaotuse puhul.
Merle

Sügav kaastunne Evele poja
KRISTJAN MÄNNI
kaotuse puhul.
Töökaaslased Kastani Ostukeskusest

Avaldame kaastunnet Erkile perega kallil emal ja vanaemal
ILMI HOLMBERKI
lahkumise puhul.
Tiiu ja Margus

Hea Eve. Oleme mõtetes Sinuga, mil jääd hõvasti kallil pojale
KRISTJANIGA.
Siiras kaastunne lähedastele.
Endised töökaaslased Pivarootsi õppe- ja puhkekeskusest

Meie sügav kaastunne Erkile ja tema perele emal
ILMI HOLMBERKI
kaotuse puhul.
Tarvi, Urmet ja Hellar peredega

Mälestame ja avaldame siirast kaastunnet Ülole abikaasa
ILMI HOLMBERKI
surma puhul.
Endised töökaaslased Leili, Magda ja Helgi

	TÄHTSAD TELEFONINUMBRID
Hädaabi	112
Riigiinfo telefon	1247
Konsulaarabi	5301 9999
Perearsti nõuandetelefon	1220
Läänemaa haigla registratuur	472 5800
Lasteabi	116 111
Usaldustelefon	126
Läänemaa naiste tugikeskus	504 2300
Haapsalu linnavalitsus	472 5300
Haapsalu veevärk operatiivinfo	473 5013
näitude teatamine	473 5016
Imatra Elektri rikketelefon	715 0188
Haapsalu loomade varjupaik	523 8957

Lõika välja ja hoia nähtaval.

Lugege veebis **online.le.ee.**

TALLINNA KREMATORIUM

PAKUME KÕIKI MATUSETEENUSEID
HAUA-, URNI- JA TUHASTAMISMATUSED
MATUSE VORMISTAMISE VÕIMALUS INTERNETIS
KORRALDAME MATUSEID ÜLE EESTI
ÖÖPÄEVARINGNE TRANSPORT
KAKS KABELIT

www.krematorium.ee
telefon 623 8808 (24h)
Pärnamäe tee 36
Tallinn

BÜROO AVATUD E–R 10–15
KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor),
5846 1111
www.hingeviul.ee
info@hingeviul.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal, matuseteenused ja -tarbed, tuhastamine, haua- ja urnimatused, lahkunu transport surnukuuuri (24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja hooldustöid Haapsalus ning Läänemaal. Müüme hauakive ja -piirdematerjale. Hinnapakumine ja info: hingeviul@gmail.com / 58 503 340

Reakuulutus (iga avaldamine): rida 2,10 (ühes reas 33 tähemärki koos tühikutega), arvestus käib täisridade kaupa; tööotsimiskulutus 3.- iga avaldamine. Püsikuulutuse soovist kirjuta le@le.ee.
Teated: rida 3,20 (ühes reas 33 tähemärki koos tühikutega), arvestus käib täisridade kaupa. Raam ja paks kiri paberlehes lisavad igaüks hinnale 5 eurot. Rubriik „Kuhu minna”: rida 1,70 (ühes reas 33 tähemärki koos tühikutega), arvestus käib täisridade kaupa. E-post le@le.ee. Leinakulutus, tänu ja õnnitlus – väike 28.-, suur 54.- (eraisik); väike 34.-, suur 64.- (firma), suur matusestate – 28.- (eraisik), 34.- (firma)

MALLE-LIISA RAIGLA

Haapsalus oli näha päikesevarjutust

Kolmapäeva õhtul enne päikeseloojangut nägi Haapsalus enam kui 80protsendilist päikesevarjutust, mil päikesest jäi näha vaid kuusõõri meenutav valgus.

Päikesevarjutus algas kell 20.04, kui päike hakkas vähehaaval kuu taha varju minema. Tipp hetke saavutas päikesevarjutus kell 20.54 ja lõppes kell 21.15 horisondi taha lojuva päikesega.

Ehkki Eestis ei näinud täielikku varjutust, läks varjutuse tipp hetkel väljas pimedamaks ja Haapsalus varjutas tipp hetke ka minuti päikese ees olnud pilv.

Tugeva tuule kiuste oli Haapsalus mere äärde tulnud päikesevarjutust vaatama rohkelt inimesi. Päikesevarjutust soovitatatakse vaadata vaid päikesefiltriga prillidega, läbi keevitusklaasi või kirjadeta CD-plaadi, sest vastasel juhul võib saada nägemiskahjustuse.

Päikesevarjutus tekib, kui Kuu satub oma orbiidil tiireldes täpselt Maa ja Päikese vahele.

Euroopas näeb täielikku päikesevarjutust taas järgmise aasta 2. augustil. Eestis näeb täielikku päikesevarjutust aastal 2126.

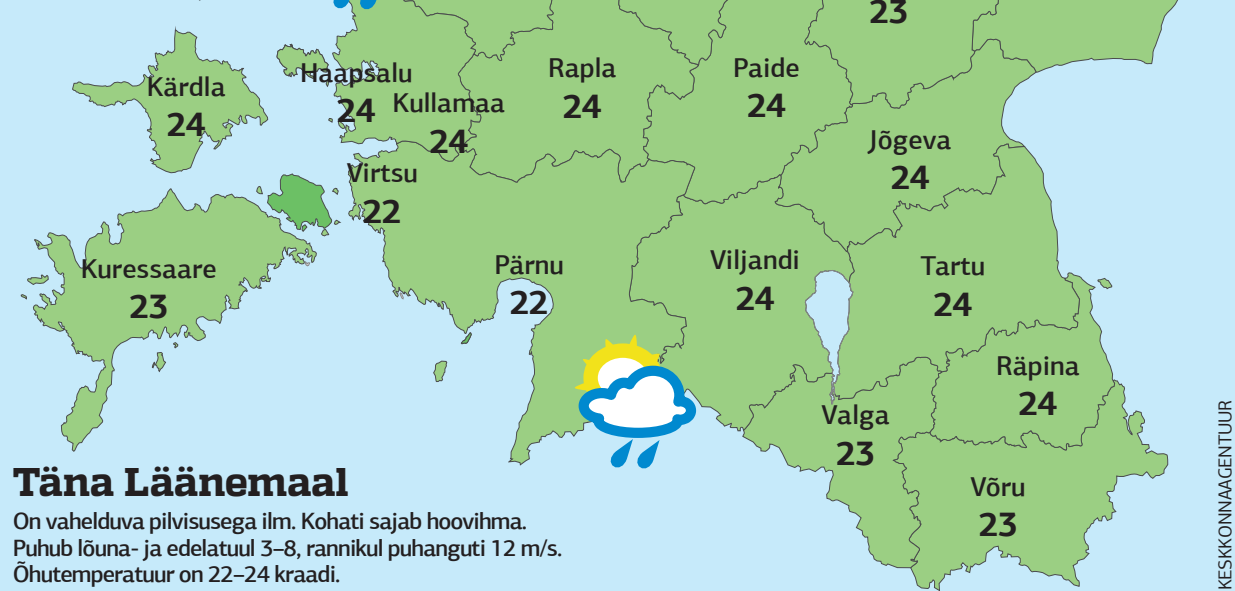
MALLE-LIISA RAIGLA

ILM

VEETEMPERatuurID

(14. august kell 13)

Dirhami 18,7°
Haapsalu 17,4°
Virtsu 18,3°
Rohuküla 19,3°

Täna Läänemaal

On vahelduva pilvisusega ilm. Kohati sajab hoovihma. Puhub lõuna- ja edelatuul 3–8, rannikul puhanguti 12 m/s. Õhutemperatuur on 22–24 kraadi.

Pühapäev

edelatuul
5–10 (15) m/s

öö päev

16°...21°

Esmaspäev

läänetuul
4–7 (13) m/s

14°...19°

Teisipäev

läänetuul
2–6 m/s

11°...20°

Kolmapäev

loodetuul
3–7 m/s

10°...19°

KESKKONNAGENTUUR

VAATA KA
WWW.LE.EE

REINPAUL

OSTAME KASVAVAT ja LADUSTATUD VÕSA

Ralume võsast puhtaks kraavid, tee- ja põlluääred, leplikud, haavikud jne.

Info tel 5593 3899, kaido@reinpaul.ee
www.reinpaul.ee

Soovite õnnitleda oma lähedasi või teile tähtsaid inimesi?

Saatke oma õnnitlused aadressile le@le.ee või helistage 473 7111.

Omaraha

Laenud inimeselt inimesele

www.omaraha.ee

info@omaraha.ee

Lugege meie finantsteenuse tingimusi ja pidage nõu asjatundjaga.

Kui soovite jõuda potentsiaalse kliendini, siis tutvustage oma tooteid või teenuseid Lääne Elu veebis sisuturundusartikliga!

Lääne Elu

online.le.ee

Küsige lisa aadressil reklaam@le.ee.

KOOS ON SOODSAM!

Digi- ja paberlehe tellimiseks
võtke ühendust meili teel le@le.ee või telefonil **473 7111**.

Jaamaretro esitleb:

Haapsalu Raudteegiaamas

11.09 UKSED KELL 21

DJ KALMER

Margju Lõrik & band

PILETID
PILETILEVIS 23€, UKSEL 30€

BAND: AIN VARTS, RAUL VAIGLA, TARMO SILLAOTS, CASPAR SALO

2026 KIIRENDUSSPORDI EESTI MEISTRIVÕISTLUSED

Ghost Performance August Meet

15.-16. augustil
Kiltsi (Haapsalu) sõjaväelennuväljal

Ajasõidud, eliminaatorid, finaaliid | Superautod
Palju ägedaid masinaid ja motikaid | Tegevusi tervele perele

15. augustil kell 20
TANEL PADAR

TOP FUEL DRAGSTER
0-100 km/h alla 0,5 sekundi
tippkiirus üle 500 km/h

Tutvu programmi ja ajakavaga www.kiirendussport.ee